

НАЈ
ДИМ
ИТР
ИЈЕВ
ИЋН
АОК
ЕАН
УИП
РЕК
ООК
ЕАН
АЈЕЛ
ЕНАЈ
ДИМ
ИТР
ИЈЕВ
ИЋН
АОК
ЕАН
УИ
ПРЕК
ООК
ЕАН
АЈЕ
ДЕ
НА
ДИМ
ИТР
ИЈЕ

Јелена Ј. Димитријевић НА ОКЕАНУ И ПРЕКО ОКЕАНА

P 542
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
БЕОГРАД

Јелена Ј. Димитријевић

*На Оксану
и
Преко Оксана*

Јелена Ј. Димитријевић НА ОКЕАНУ И ПРЕКО ОКЕАНА

Приредили
Владимир Ђурић
Биљана Дојчиновић

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ

Ово издање је објављено захваљујући подршци Министарства науке,
технолошког развоја и иновација Републике Србије

Рукопис збирке НА ОКЕАНУ И ПРЕКО ОКЕАНА Јелене Ј. Димитријевић транскрибован
је у оквиру сарадње платформе *Књиженство: књижевност, род, култура* са пројектом
Women Writers Route.

Јелена Ј. Димитријевић
На океану и преко океана

Приредили
Владимир Ђурић
Биљана Дојчиновић

Рецензије
Јелена Вујић
Магдалена Кох
Слободанка Пековић

Издавачи
Филозофски факултет Универзитета у Нишу
Народна библиотека Србије

За издаваче
Наталија Јовановић
Владимир Пишталo

Дизајн и прелом
Наташа Теофиловић

Обрада скенова рукописа
Милош Нинковић (Народна библиотека Србије)

Лектура и коректура
Књиженство

Штампа
SCERO print

Тираж
300
ISBN -978-86-7035-529-3

Ниш, 2024

САДРЖАЈ

Предговор (Биљана Дојчиновић и Владимир Ћурић)	i
<i>На океану и преко океана</i>	
Океан	3
<i>Жеља на Океану</i>	6
Смрт на Океану	8
<i>In Memory of...</i>	11
Песма о Мени	12
Пут	14
Дормитацио	18
Voolworth Building	21
Носталгија	23
Американка	25
Sunday School	27
Индијанац пева... ..	31
Американац пева... ..	34
Mayflower Pilgrims	36
Визија	41
Кад дође м'ло на свет	42
У Туђини	43
Непролазна љубав	46
Рукопис збирке <i>На океану и преко океана</i>	49

Биљана Дојчиновић и
Владимир Ђурић

Предговор

Збирка поезије Јелене Ј. Димитријевић *На океану и преко океана* садржи осамнаест песама насталих у току путовања ка Америци септембра 1919. године и током њеног боравка у САД 1920. године. Ово је прво издање збирке која се у рукопису под ознаком Р542 чува у Народној библиотеци Србије. Из ње је током протекле 104 године објављено, према доступним подацима, само неколико песама, остале се сада први пут појављују пред читаоцима.¹ Транскрипција рукописа је започета у оквиру пројекта *Књиженство* и представља део едиције посвећене штампању рукописа Јелене Ј. Димитријевић.² У овом издању задржане су транскрипција и интерпункција оригинала, једино наслови нису подвучени.

¹ Песма "Sunday School" објављена је у *Гласнику подмладка Црвеног крста*, број 1 за 1928. Годину; „Смрт на океану” у часопису *Венац* број 3 за 1924-25, у истом годишту тог часописа, али у броју 7 објављена је „Песма о мени”. У алманаху *Просвета* из 1925. објављена је песма „Американка”. "Voolworth Building" је објављена 2019. године, унутар научног текста (в. *Американке Јелене Ј. Димитријевић*, зборник радова. Филолошки факултет Универзитета у Београду Народна библиотека Србије, Београд 2019, стр. 108).

² До сада су објављене њене песме писане на француском језику и други део путописа *Седам мора и три океана: Друга књига*. Оба издања су из 2020. године и доступна су на сајту *Књиженства* <http://www.knjizenstvo.rs/sr/izdanja> (приступљено 21. јануара 2024).

За оне који се са ауторком сусрећу први пут треба рећи да је Јелена Ј. Димитријевић једна од најзначајнијих српских ауторки: песникиња, романијерка и путописац. Рођена је 1862. године у Крушевцу, одрасла је у Алексинцу, одакле са 19 године прелази у Ниш као супруга официра Јована Димитријевића. На самом крају 19. века селе се у Београд, у кућу у Француској, тада Позоришној улици, где Јелена Ј. Димитријевић остаје до краја живота. Преминула је 1945. године, уочи краја Другог светског рата. Сахрањена је у породичној гробници на Новом гробљу, где почива и њен супруг који је још 1915. године погинуо на фронту. Прву песму за коју се зна написала је 1878. године и посветила је својој рано преминулој сестри, а прву збирку објавила је 1894. године. Збирка је насловљена *Песме Јелене Јов. Димитријевића, Књига I*. Иако је песме објављивала у периодици до краја треће деценије 20. века, за живота јој није изашла друга збирка поезије.³ Објавила је низ приповедака, романа и, можда најзначајније од свега – неколико путописа.

Јелена Ј. Димитријевић је била, у правом смислу те речи, светска путница. Њену путописну историју можемо датирати још од краја 1897. године, када објављује *Писма из Ниша о харемима*. Ово дело може да се чита и као роман и као антрополошки запис, али је по дубини залажења у непознату територију суштински – путопис. Јер, иако је тада већ увелико живела у Нишу, она говори о непознатим просторима тог града, о харемима, женским деловима муслиманских кућа, у које се није могло ући без позива или права које додељује исламска вера. Низ дела о путовањима наставља се 1908. *Писмима из Солуна*, која најпре излазе у наставцима, а 1918. и као књига. Друго издање књиге је објављено 2008, а ово сведочанство о младотурској револуцији у Солуну јесте за сада и најпревођенија књига Јелене Ј. Димитријевић.⁴ Следи путопис из Америке, о коме ће касније бити више речи, а на путу око света, 1926-27. године, настаје *Седам мора и три океана* чији је први део

3 Друга поетска збирка Јелене Ј. Димитријевић управо је горе поменуто издање песама писаних на француском језику, објављена 2020. године. Најважнији библиографски подаци о Јелени Ј. Димитријевић налазе се у бази *Књиженство* на линку <http://knjizenstvo.etf.bg.ac.rs/sr/autorke/jelena-j-dimitrijevic>.

4 *Писма из Солуна* преведена су на грчки, енглески и италијански језик.

објављен 1940. године. То је и последња објављена књига Јелене Ј. Димитријевић. Други део овог путописа транскрибован је у оквиру пројекта *Књиженство* из рукописа који се чува у Народној библиотеци Србије и објављен је први пут у целини 2020. године.⁵

Прошло је више од једног века од путовања у САД на коме је настао и путопис *Нови свет или у Америци годину дана*, објављен први пут 1934. године, а потом и на стогодишњицу пута, 2019. године. Занимљиво је и неопходно упоредити га са песмама из збирке *На океану и преко океана*. Пре свега, путопис обухвата много више елемената са пута до Америке и по самим САД и далеко је опширнији. Збирка поезије кореспондира са првим поглављем путописа, „Бежање од успомена”, које описује путовање бродом до острва Елис, као и са неколико епизода из боравка у Њујорку – посета здању Вулворт или недељној школи, и Бостону, односно Броктону, градићу у близини Бостона. Посвете, попут оне Елизабети Фротингам, господину и госпођи Флаг, госпођи Волис, такође упућују на особе које се помињу у појединим деловима путописа. Најзад, и сама песничка збирка је својеврсни путопис, али више унутарњи одјек путовања у далеки и непознати свет, тог (узалудног) покушаја бежања од успомена. Узалудног, јер управо у њеној поезији видимо како је успомене никада не напуштају и како је путовање у ствари силазак у сопствену нутрину.

Путопис по Америци је чекао на објављивање довољно дуго да је ауторка могла да у кратком предговору начини осврт на време када је посетила Америку из перспективе доба када се њене успомене штампају, а то је 1934. година, време Велике депресије. Тај временски размак у овој збирци не можемо тачно да одредимо. Песме су очевидно преписане у свеску Р542 из свеске у којој су вероватно и оригинално записиване (Рукопис 545). Рукопис 542, графички и садржински, изгледа као заокружен избор за збирку песама о Америци, изведен из Р545.⁶ У рукопису 542 изостају три

5 Прву књигу, *Седам мора и три океана: путем око света*, објавила је издавачка кућа Лагуна 2016. године. У јануару 2024. издавачка кућа Лагуна објавила је и *Седам мора и три океана: Друга књига*

6 Свеска у којој се налази Р542 идентична је по типу са свескама Р543/1 и 543/2, очигледно купљена у исто време. У рукописима 543/1 и 543/2 налазе се песме са пута око света из 1926-27, а претпоследња песма датирана је на април 1929. То би

песме из рукописа 545 које су написане на енглеском језику (те песме су транскрибоване су и преведене у издању из 2019).⁷ Ауторка је можда желела да оне изостану из збирке због језика на ком су настале. У рукопису 542 у песми „Океан” недостаје део који је у истоименој песми у Р545 означен римским бројем три; у песми „Кад дође мало на свет” у Р542 постоји једна строфа више него у Р545; песма „Непролазна љубав” представља значајно измењену верзију песме „Враћање” из Р545.⁸ Пред крај збирке редослед неколико песама је различит у Р545 и Р542. Поједине песме су посвећене различитим особама у овим двома свескама, а неки наслови нису сасвим идентични. Остало су сасвим незнатне измене у односу на Р545.

Песме у овој збирци чувају непосредни емотивни доживљај који их је надахнуо. У прозном путопису, наравно, има много лирских елемената и делова, као што су и песме углавном наративне и приповедају о нечему, али је емоција директнија и више у првом плану у песничкој збирци него у прозном делу. Исидора Секулић је о америчком путопису Јелене Ј. Димитријевић тачно записала: „Има гђа Димитријевић обдареност за посматрање и обраду материјала светског, људског материјала свих вера и обичаја и цивилизација. Она је врста експлоратора писца. [...] Полази ли неком у аудиенцију или посету, сигурна је сцена или анегдота. Уђе ли у пансион, пансионери су ушли у судбину драмолета или филма.”⁹ Збирка поезије *На океану и преко океана* другачија је врста путописа – згуснута, интроспективна, делује као да је настајала увече, у медитативном часу на океану или под вечерњим светлима „Њу Бабилона” – Њујорка.

могло бити и време настанка рукописа 542.

⁷ *Американке Јелене Ј. Димитријевић*, зборник радова. Филолошки факултет Универзитета у Београду Народна библиотека Србије, Београд 2019, стр. 43-57. http://knjizenstvo.etf.bg.ac.rs/uploads/attachment/reception/928/257_JD_2e-book_AmerFINALpdf.pdf

⁸ „Враћање” из Р545 је љубавна песма испевана гласом мушког субјекта, док „Непролазна љубав” говори о љубави према завичају. Сличности између ове две песме су толике да је јасно да је реч о варијантама исте песме, али је у њима реч о битно другачијој врсти љубави.

⁹ Секулић, Исидора, „Јелена Ј. Димитријевић: *Нови свет, или годину дана у Америци* (1934)” *Сабрана дела, књига четврта*. Београд: Југославијапублик – „Вук Караџић”, 1985:396-9.

Збирка је брижљиво грађена као целина која се креће од теме вечности и смрти, преко различитости култура, пријатељства, слободе и етичких питања и завршава медитацијама о просторној и временској удаљености. Ове теме су заступљене и у збирци поезије на француском језику *У сумон (Au Soleil couchant)* која ће настати неколико година касније. Тако сагледана, збирка *На океану и преко океана* изгледа као пут опоравка од трауме рата, разарања и губитка животног сапутника до дубоке спознаје себе саме, ширине и чудесности света, али и континуитета патње и неправде у том свету, као и непролазног бола који живот доноси.

Прве четири песме збирке говоре о путовању преко океана и настале су на броду Ротердам. У песми „Океан” величанственост природе опија ауторку идејом вечности и слободе и она ту слику претвара у поетички исказ о „песми невезана слога”, слободног стиха, ритма и риме: „О песмо ритма, песмо без рима, теби је име _____/ Вечност.” На тај начин и читава збирка, испевана у слободном стиху, постаје океанска – ритмична и разрешена риме. У песми „Жеља на Океану” реч је о жељи за утапањем у елемент: песникиња замишља како би изгледало када би умрла на океану и била сахрањена у његовим дубинама, и то види као сједињење са овом силом. Трећа песма је и насловљена „Смрт на океану” и говори о смрти младе жене на броду чије тело потом бива положено у океан, чиме се песникињина визија остварује, али на другом бићу. *In Memory of...* говори о опраштању од девојке и оцртава мисаони круг целе збирке: „Из живота смрт, из смрти живот!”

Прва песма збирке која је настала у САД јесте „Песма о мени”, интроспективна и иновативна по дефинисању односа субјекта према свету: „У свему сам ја, /У мени је све.” Не само насловом, већ и темом и гласом мушког субјекта она нас упућује на Волта Витмена. „Пут” је песма у којој се сукобљавају два значења те речи – пут као одлазак са овог света, као тема смрти која песникињу прогања, и пут као путовање у непознате земље. „Дормитацио” је посвећена успомени на рано преминулу сестру и сећању на детињство, на „[с] вет што нама личи на свет из бајке”. Песма „Voolworth Building” заокружује теме претходних. Она говори о посети видиковцу на тада највишој згради на свету, и спаја доживљај културног шока са

широм филозофском темом. Тој епизоди Јелена Ј. Димитријевић даје више места у путопису, али у песми је есенција доживљаја. Горе је тежња за висинама, доле је „[н]иштавило, прах ____/ *Човек*”, а она се пита где је бог – горе или доле, и да ли је то Господ „[к] оме се у цркви они предано моле” или Плутон који прети „[д]а свет прогута”. Овај круг песама завршава се песмом „Носталгија” која говори о осећању усамљености и чежње за домом док ходи кроз снег „широким путем”, Бродвејем, који пресеца Њујорк.

Следећих пет песама можемо назвати песмама пријатељства. Иако су и претходне песме биле посвећене америчким пријатељима, ове не само да имају посвете, већ и говоре о појединим људима, групама људи или у њихово име. „Американка” је песма о жени из Новог Света која је прешла океан да би помогла народу у ратној невољи. „Sunday School” слика епизоду из школе веронауке у којој госпођа Волис приповеда поучну библијску причу. „Индијанац пева...” говори о несрећи коју је долазак белих људи значио за староседеоце јер су их дошљаци учинили робовима и туђинцима. Следеће две песме, „Американац пева...” и „Mayflower Pilgrims” говоре о поносу и симболима америчке нације, односно храбрости путника на броду „Мајски цвет”. Делује необично што у песми о Индијанцу тугује за изгубљеном слободом староседелаца, а у овим о очевима нације слави њихов подухват, али треба разумети да песникиња опева све што је затекла у Новом свету и његовој историји, и да се уживљава у актере те историје покушавајући да схвати и староседеоце и дошљаке, као и њихове наследнике.

Завршне четири песме заокружују претходне теме. „Визија” је мистичан приказ туговања у ком се даљина и прошлост изједначавају. „Кад дође мало на свет” је духовито исказана сумња у наглашене вредности Новог света – света „долара и среће”. „У Туђини” варира тему пролазности и даљине, а слично је и са песмом „Непролазна љубав” која слави завичај као одређено место али и као прошлост, „сањарења време”, доба снажних осећања, насупрот времену туге и бола. Па ипак, последња строфа те песме и, уједно, збирке, јесте слика радости у којој видимо песникињу саму у сигурном кутку, док у себи преплиће доживљај урбаног и архетипског:

О каква, каква радост што осећамо некад кад смо сами
Кад се не чује у соби ништа, до топла песма паре из радиатора
Док се напољу, кроз густи мрак,
Разлеже страховит урлик ветра,
Те ми се учини, с маха на мах,
Као да долази света смак –
Оглашују га зли дуси и ноћне утваре.

Збирка поезије *На океану и преко океана* Јелене Ј. Димитријевић, изведена на светло дана после више од једног века, открива нам нове перспективе за сагледавање стваралаштва ове ауторке. Иако су поједине песме и теме већ виђане у објављиваним радовима, поетским или прозним, целина открива смисао сусрета са Новим светом као новом надом, местом исцељења и извором поетске инспирације којем се приступа критички. Појава збирке је важна и у контексту обнове интересовања за дело Јелене Ј. Димитријевић, у којој је до сада фокус углавном био на путописима и романима, са изузетком транскрипције и превода збирке *У сутон*, први пут објављене тек пре четири године. У оба случаја реч је о наративним песмама слободног стиха, повремено са драмским елементима. Без обзира на то што у збирци *На океану и преко океана* није реч о авангардној нити изразито модернистичкој поезији, веза са витменовским наслеђем, недискриминаторна емпатија, као и песникињина слобода у погледу рода песничког субјекта, отварају важна питања о стварној уметничкој вредности њених стихова.

Надамо се да ће читања ове збирке значити и препознавање тих вредности и њихове важности за нашу књижевност и културу.

Jelena J. Dimitrijević

Јелена Ј. Димитријевић

**НА ОКЕАНУ И ПРЕКО
ОКЕАНА**

Океан

To Miss Elizabeth Frothingham¹

Пуне су тебе моје очи,
И мириса чуло,
И слух,
И пун је тебе мој дух
И душа.

Дух мој слуша ал' не појима
Тебе,
Душа појима, душа разуме
Тебе,
Песму:

Песму што не зна за калуп ни за путо;²
Песму невезана слога;
Песму пакла и раја;

Песму земље и неба,
Бога;
Песму без почетка и краја;
Песму ритма
Песму без риме чије је име —
Вечност.

Душа појима, душа разуме
Тебе,
Песму,
Јер душа је слична теби,
Песми:
Песми љубави и мржње;
Песми радости и жалости,
Јада;
Песми љутине и страха;
Песми бескрајног даха;

¹ Елизабет Фротингам (Elizabeth Frothingham) је сестра Џона Фротингама (John Frothingham) код ког је ауторка провела прве месеце боравка у САД. Обоје су били добротвори српске деце у Првом светском рату. О посети Елизабети Фротингам Јелена Димитријевић пише у поглављу 11, „Уик-енд у Таритауну“, путописа *Нови свет или У Америци годину дана*.

² Путо је справа од кованог гвозђа која се немирним коњима стављала на предње ноге и закључавала.

Песми чији стихови не знају за калуп ни за путо;
Песми што је као свет стара, а вазда нова;

Песми мириса и боје,
Склада;
Песми ритма;
Песми чије је име —
Вечност.

Твоја јарост не зна за старост.
Какав у дубокој старости дах!
Али шта?
Зар онај што не зна за почетак ни крај;
Онај што не мисли на колевку нити страхује од гроба,
Зна за године и доба?

Океан!
Како је данас тих,
Као пре безброј векова започет стих,
Стих ритма.
Као да стоји брод укотвен напред бескрајне воде,
Док ниски наранџасти облаци крај њега броде
Ко фантастичне барке.
Високи, пурпурни пролете над њим у сунчев заход
Као албатроси.
Никакав шум до брујање вода и ритам.
Баш као да стоји брод!
Не чује се времена ход;
Не види се времена зуб
Ма да се котрљао за веком век као за валом вал —
Као што се не види стена, хрид, жал:
Вода, вода, вода!

Гле како трепери данас златан руб!
Од сунчевих злаћаних жица —
Између воде и неба омеђена је граница...

Океан!
Јаростан, благ, тужан, весео;
Говори, пева, плаче, риче, грми, прети;
Ђути;

Тих, тако тих као пре безброј векова започет стих,
Стих ритма;
Песма без риме чије је име —
Вечност.

*

И једнога дана, ко зна кога,
Када нестане и Бrame, и Буде и Христа;
И вера у Јединога Бога;
И спомен на многобројна божанства, нечиста и чиста;
И сећање на сваколика царства, стварана од људи;
Кад више на земљи не буде људи —
Остаће можда пространо царство твоје и тада;
Ти ћеш у радости, гневу и јарости да стојиш
Овако до век
И онда кад не постоји онај за кога ти постојиш, —
Човек.
О песмо ритма, песмо без риме, теби је име —
Вечност.

На „Ротердаму” Атланским Океаном 1919.³

³ На путу ка Америци, бродом Ротердам којим је 14. септембра 1919. кренула из енглеске луке Плимут ка Њујорку.

Жеља на Океану

Мени би вечни сан био лак
Кад би ми се овде смркао последњи дан,
И гроб ми биле ове бескрајне чудне воде —
Океан.

О како би свечан био погреб мој
Уз валова пој
И таласа музику!

Венцима од алга и морских трава
Биле би ми окићене груди,
И глава;

На мекој маховини морског дна
Мирно бих лежала мртва ја,
Док би око мене живео велики подводни свет;

А кад је миран као јагње океан,
И ноћ је, али не и мрак,
До моје угашене зене допро би месечев зрак;

Звезде би ми, што плавим небом броне,
Кроз дубоке зелене воде
Светлуцале уместо кандила и свећа;

Мириси би ми, што се у зору и вече дижу,
И распростиру и чак до неба подижу,
Били што тамјан из кадионице;

Океанског крупног сунца сјај,
И вода ових — када су мирне — топле боје
Загревале би хладно срце моје;

Многа и многа лађа океаном што плови
Доносила би ми поздрав топли и нови
Из моје далеке земље, што би ми слали драги гробови;

Мермаде, морске жене,
Чешљајући косе своје дуге, густе, зелене
Песмом би мамиле путнике, успављивале мене;

И ја бих вечни сан спавала мирно
Уз њину песму тиху
И таласа музику.

О кад би ми се овде смркао последњи дан!
О кад би ми биле гроб ове бескрајне, чудне воде —
Океан!

На „Ротердаму” Атланским Океаном 1919.

Смрт на Океану⁴

На крову лађе, у одмарачи,
Високо, високо горе,
Где сунце најлепше сја и зрачи,
Већ пети дан где лежи она,
Пред њом се шири час мирно час узбуркано море.
Мршава је, бледа, бона, а лепа као леп сан
Или као младости грех;
Њен слаби, сребрни смех: ха, ха, ха!

На мах с маха
Као да таласима полет да
Да запевају белу песму Живота
Где шири црна крила Смрт;
Сад се загледа у бескрајни шарени врт —
Океан,
А после чита књигу: „Месалинина смрт.”
И сврши се пети дан,
И пада ноћ;
И доћи ће шести дан
И живот нов,
Али, вај! Њој неће доћи:
На њене широке, сјајне зене пао је дубок сан.

Као гавран црн из воде бије мрак,
У одмарачи у белом руху лежи Она
Мртва,
Крај ње је књига „Месалинина смрт”;
На њено као восак жуто лице с врха катарке
Пао је црвен зрак;
На њеним уснама модрим чудан је осмех,
Као да ће сваки час прећи у гласан смех: „Ха, ха, ха!”
Да после живота она исмеје живот.

Покров је Њој са једном белом звездом небески свод...
Доле на броду чује се лупа чекића и песма...

На морском дну уз мирних вода ритам
Певају морске жене као талас косе зелене

И спремају постељу брачну од алга и маховине...
Напуштен морски човек плеше чекајућ невесту нову...
А брод плови крају
Камо је она пошла а камо неће стићи
Никад,
Плови, плови,
Док из дубине мора као да брује звона
Requiem...⁵
Мртва је Она...

А кад заруде зора и на истоку из мора
Узе да се помаља и у вис да лиже пламен
Боје макова цвета,
К ивици лађе, што стаде, ближе се некакви људи
Кô с оног света
И неки терет носе ...
Врани гаврани се чине од њине црне косе.

И расклопи се талас један на двоје те прими своје
И склопи се...
И са спуштеном заставом на по катарке окреће се брод
Трипут,
И чу се писка сирене, сад јаче сад тише
(Последња почаст оној што беше, а које више није:
Поздрав на вечни пут),
И све се стиша...

А на истоку тамо црвени пламен узе да бледи ...
Дан
(О лепа је била као леп сан!).

Пожар се угаси,
Тишина,
Само што певају таласи,
Побожно као да певају псалме,
Песму —
„Месалинина смрт“.

А једна огромна кита црвених ружа
Свежих, као да су узабране ове зоре

⁴ У путопису се у једном пасусу помиње смрт девојке на броду.

⁵ Requiem

Тамо горе где се црвенело море —
Љуља се на таласима...
Ко ли ју је бацио? И кад? И где је тај?
Ах! Вај! Вај!
Живот је као суха стабљика крт,
Слаб,
Али је Љубав јака као Смрт.

Ал' погледајте таласе! Гле!
Журе се, стижу, престижу, и певају у складу о јаду
Песму —
„Месалинина смрт“.
Док лађа плови, плови, плови
Брже но икад,
Жури се крају камо је Она пошла, а камо неће стићи —
Никад.

На „Ротердаму“ Атлантским Океаном 1919.

In Memory of..

Из живота смрт, из смрти живот!
Визија:
Као облак пролете покрај брода бели албатрос,
С писком што није плач, већ песма.
И одлете...
И лети, лети све даље од брода;
И над таласом што се у зору расклопи и склопи,
Где се као плава свила сада прелива вода,
И где се још љуљају црвене умрле руже:
Бела његова широко раширена жива крила
Лупају весело и круже;
А песма његова у поздрав живота на врхунцу
Диге се сунцу.
Из живота смрт, из смрти живот.

На „Ротердаму“, Атлантским Океаном, 1919.

Песма о Мени

Пролазим брда, долине, свет
Летећи, али не ниско као пчела с цвета на цвет,
Већ као орао високо под облацима;
Прелазим преко огромне земљине полутке две
Као преко мала врта два;
Пловим по мириади река,
И навозим се на мора сва
И океана пет,
И непрестано се дивим,
Дивим се, да:
Што свуда налазим себе:
У свему сам ја,
У мени је све.

Јер то сам ја, сићушан ефемеран створ,
Високи Хималаји, дубоки Тихи Океан,
То јест, ја сам то што схвата све то
(Ма да не схвата ништа)
Као што схвата ноћ, зору, дан.
Зар би постојао океан
И пловиле по њему црвене алге и бела пена
И кружили над њим албатроси —
Да није мене?
О! Све би постојало,
Би,
И опет не би,
Да није мене, схватања мог.
О! Ја сам велик и вечан кô Бог.

Велик сам,
Већи сам но земљине полутке две,
Већи но све, јер схватам све
(Ма да не схватам ништа);
Вечан сам,
Вечнији но најтврђи град,
Вечнији но многи високи брег...
О ја сам велик и вечан кô Бог!
О ја сам кô стег од дуте и сунчевих зрака:
Дижем се у вис високо више облака!

Бол, радост и жалост, љубав и мржња,
И мржња, да,
И борба, вечита борба,
Све је то Оно што сам у ствари ја.
Ја дижем, рушим, и опет дижем;
Ја стварам, обарам, и опет стварам;
Ја све постижем
(Ма да не постижем ништа);
Ја сам дуга, вековна револуција
На мртвој тачки не стојим ни за трен:
Ја сам вечна, непрекидна еволуција.

Како је Бог (или Природа, једно исто)
Сместио видљиво у невидљиво?
Видим ли ја То што сам у ствари ја?
То у шта је смештено све то?
Да, видим ли ја то као што видим своју руку
И над извором извора два — своје очи?
Да ли је ово што ми светли кроз очи То?
Разум или ум? Душа или дух?
Или можда свест?
Како се зове то што сам у ствари ја?

О, да! у свему сам ја, у мени је све:
Планине, брда, долине, и мора сва,
И океана пет:
Једно цело све, ма да ништа.
О ја сам лађа што вечно, вечито плови,
Што се не сидри ни за тренутни трен:
За сидро не зна крманаш њен, —
Лађа сам што носи глоб и васиону,
Сав видљив и невидљив свет.

Њу-Јорк 1920

Пут

I

Две мисли, ах, само мисли две,
Обузеле су ми срце, душу, све биће, све мисли,
Ах само мисли две!
Увукле су се оне у моју свест
Кô лопов у туђ дом
Да тамо врше чудо и покор, лом.
Једна ме дигне увис, друга ме спушта на тле
И зубе своје зарива у срце моје.
Вече и јутро, ноћ и дан
Мисли те:
Моја је свест њима што галебима
Таласи;
Са једном заспим, с другом се будим:
Она ће напустит мене кад са звоника звоно
Смрт моју огласи.
„Какве су мисли те?“ чује се нечији глас.
„ — Пут.“ Одговор кратак и јасан, мој.
Мистичан час, глухо доба,
Бдим,
И слушах свог ноћног друга пој:
У камину попац изводи давно ми познате референе
Као да хоће да изгони те мисли из мене.
Мисли су две (и пута су два):
Једна ме диже у вис, друга ме спушта на тле
И зубе своје зарива у срце моје.

— — — — —
Један је пут толико знан, па ипак стран;
Пут на који идемо само једанпут сви,
Сви ми;
Пут где нам престаје бол и јад, страх;
Пут — синоним вечни мир...
О какав немир од тога мира стања
Где оно што смо били постаје пепео, прах...;
О какво гнушање од распадања!...

Да ли ме прокле човек или Бог?
Проклетство је то, та стална мисао на смрт,

Сећање то на залеђену крв,
На вечни сан, на вечни мрак,
На непрекидни мир —
Сећање што ми подгриза живот као зелено дрво црв...

*

Други је пут...
Ах! —
Земље незнане, људи нови, ново све!
И људи нови зар?
Није ли човек стар као долина и брег, сунце и снег
Кô радост и жалост, љубав и мржња
И злоба,
И као онај за кога кажу да је створио свет, —
Света оба?

Човек је стар, и зао као Зли Дух
Ал' мене није од њега страх:
Борба и труд — овај је пут;
Светлост жива — овај пут;
Живот — пут.
Чежње и жеље што на пут вуку мене
Алге су што вуку морске звезде кроз морске пене.
Чудно је пиће пут — стваран, не у фигури —;
И што га више пијем све већу осећам жеђ!
Слично је извору у пустињи очајног путника то откриће —
То пиће.

Вечно да путујем, да тражим вечно.
Шта? Кога? Човека? Бога?...
Тужно је то кад су нам туђи своји
И кад чезнемо за нечим што не постоји.

Le Juif Errant⁶ — то сам ја.
Боемска крв —
Од крви предака којима је био дом — широк свет!
Обићи земљу — на јави сан, у сну друг;
Кô земља — вечни крст!
И док са њом летим око сунчеве планете,

⁶ Јеврејин луталица.

Небеско, —
Ја обилазим уједно и свесно —
Њезин круг.

*

Певам упирућ поглед у сиву даљну даљину;
Дувам у трубу назирућ из туђе земље земљу туђу
Кличем у поздрав света незнаног и новог,
Ма да је све знано, све старо, са ове стране гроба.
Као човек,
Ил' као онај за кога каже се да је створио свет, —
Света оба.

Клицање ово није ли триумф духа над материом?
Одушевљење ал' краткотрајно као водени цвет,
Или као зрак што продре кроз мрак и угаси се.
Долази ноћ, одлази дан.

Ето га с песмом мој ноћни друг,
Док она мисао, подмукло као подмукла звер,
Зарива зубе своје у срце моје.
И опет: хладни пут, вечни сан,
Мир!

*

Дан, ноћ, и мисао увек иста —
Пролазност.
Пролазе ствари, пролазе људи;
Слава, част — таштина;
На људе пада заборав као на ствари прашина;
Из ничега нешто, из нечега ништа:
Од праха прах... Живот се смрћу мења.
О не! није то од смрти страх
Ни за животом бол,
Већ туга са пролазности,
Са уништења.

Али, ах! Зар и за душу постоји црв и распадање?!

Ко ће ми вратит веру у живот после смрти,
У вечни живот
И у бесмртност душе:
Ко?

Ноћ, мртва тишина, мистичан час
И у камину попац узе да пева стару песму
На стари глас:
„Нико!“

Њу Јорк, 1920.

Дормитацио

Сени наше Кате

Пре пола века седела сам на прагу куће сама,
Беле, мале, ниске кућице,
Сличне кућици какву су мени сестра и брат
Правили зими од снега,
И с поднимљеном главом на мале ручице
Загледала сам се у небески свод
Као што се био загледао наш тата једнога дана
У икону светога Јована
Где му се привидело Божје лице;
А надну великог воћника нашег
Поток се белео као платно
Што га је белила наша Ката с дана у дан,
И жуборио је као да је с неким говорио.
И наједанпут ја спазих месец жут
Кроз црвено вишњино грање,
И чух шуштање...
То је био месечев ход...
По небу се месец шетао
Као по дворишту један наш жути петао;
И узеше небом да језде, то јест да лете
Беле звезде као велики бели лептири,
Ја њихов шумор чух:
Зашуморише звезде као лептирова крила!
(Је ли то био сан или полусан?)
Тргох се...
Вече...
Ја седим на прагу сама!
Страх...
Скочих, полетех, писнух:
„Мама!”
Из куће чу се кô топла песма
Катин глас,
Слатки глас њен,
Којим је она дозивала нас, сестре и брата,
Отпева она из грла тија:
„Душо Мизија!”
У соби сви:
Ја мајку само спазих

И лицем падох на њена недра,
Мирисна и једра кô зрели јабукин плод.
О њена недра, меко и топло узглавље моје,
Не од паперја, већ од љиљана и ружа!
Дубоко удисах ружин цвет...
О то мирисно мало узглавље моје
Ондашњи мој велики свет!

II

Пре пола часа, ја седим на крову куће, сама,
Мрке високе куће што врхом дере небо
Кô какав џемпрес⁷ цин,
И с поднимљеном главом на наборане руке
Дуго се загледах у небески свод,
Као што сам се била загледала једном у лице
Богородице,
Где ми се привидело лице мајке ми,
И жене и светице;
А у даљини океан
Бели се као бескрајан врт
По ком је исцветао крин,
И шумори као да с неким говори...
И наједанпут, појави се месец жут
Кроз мрку шуму од кућа што врхом деру небо
И пође ..., ја му чух ход ...
Заброди небом месец као океаном златан брод,
И узеше крај њега да језде, то јест да лете
Бисерне звезде као јата галебова:
Ја њихов шумор чух ...
Зашуморише звезде као галебова крила!...
(Је ли то био сан или полусан?)
Тргох се,
Вече...
Ја седим на крову сама ...
Радост...
Скочих, полетех, кликнух:
„Мама!”
Из куће чу се као топла песма

⁷ У рукопису 545 на том месту јасно пише „џемпрес”, али овде реч очигледно почиње словом „ц”.

Катин глас,
Слатки глас њен,
Којим је она пре пола века дозивала нас, сестре и брата:
Отпева она из грла тија:
„Душо Мизија!”
У соби сви ... Сви!?!...
О не! Вај! —
У соби никог:
Оживеле су ствари и људи (одавно мртви)
У час када мре дан;
Замирисао је ружин цвет:
Дах су им за час дали: жут месец, беле звезде
И полусан.
Стари су знанци то, месец и звезде,
Ма да је Нови Свет.

*

Има ли у нашем животу доба,
Младост ил' старост,
Када нас не походе, ноћу ил дању, ил' макар кад:
Сећања када смо били мали и кад смо знали
Само за онај око нас свет,
Што нама — што тад смо даље од њега —
Мирише све више на мирис суха босиљка
И на богородичин цвет,
И чиј нам давно умукао жамор допире до душина слуха
Као вечерње звоно уочи празника, —
Свет што нама личи на свет из бајке,
И који нам се чини, ма да је био мали —
Већи но читав пространи свет?

Њу Јорк, 1920.

Woolworth Building⁸

Како се види океан
С места мог!
Као да ми расту крила и шире лет
За Стари Свет!
Како ми је близу Бог!
Никад ми није био ближе...
Тако се с душом диже, уздиже
А леди се крв;
Погледи падају доле:
По земљи као мрав или као црв
Гамиже
Ништавило, прах —
Човек.

Ал' зашто панички страх
И зашто лудачки смех:
„Ха! Ха! Ха!?”
Да забушурим можда грех
Што се и телом дижем к Њему,
К Ономе — што је и почетак и крај свему?

Али, ах!
Како бих хтела да знам
Да ли је овде — Он, Господ
— Ко ме се у цркви они предано моле —
На небу горе,
Или је доле
Где човек гамиже као мрав или као црв
И јури за новцем као за пленом звер?

Алфа и омега рад;
Алфа и омега новац!

⁸ Грешка у преписивању, треба да пише Woolworth, као што и јесте случај у Р545. Реч је о небодеру чија је градња започета 1910. године, а који је свечано отворен у априлу 1913. године. Укупне висине од 241 метра, ово дело архитекте Каса Гилберта (Cass Gilbert) до 1930. године било је највиша зграда на свету. Све до 1998. ту је било и седиште компаније Вулворт, једног од највећих светских малопродајних ланаца. Одлазак на видиковац ове зграде описан је и у путопису.

О граде линија правих!
О граде, појмовах здравих
(Или болесних, ко то зна)!
Никад те мање нисам појмила ја
Но сад —
С темена овог дина.

„Ха, ха, ха!“ — смејем се,
Да забашурим можда страх
И од висине овога дина (на чијем темену стојим ја)
И од визије бога Плута⁹
Што прети да освоји свет,
Да свет прогута
Пре но што се свет претвори:
У крв, у стрв, у прах.

Њу Јорк, 1920

Носталгија

Широки и дуги Бродуеј!¹⁰
Ти си као неки пут за никоме знани кут:
Можда за пакао, можда за рај,
О! Можда за мој далеки, далеки
Стари крај:

О Бродуеј!
Пузи на ниже као змијурина каква;
Враћа се, пење, из океана — чак до облака...;
А црн, бескрајан низ црних немани
Што њиме лете и ноћ и дан,
И пиште,
Час ме потсете на један страشان сан
Дететом што сам га снила,
А час на легионе ђавола,
На слику од ..., не сећам се од кога сликара:
Тутањ, као да се јури у бој
На живот и смрт.

О Боже, Боже мој! —
Милион пари огромних очију!
(Зар само милион!?)
Сјакте ноћу, кад падне мрак,
И дању, кад упре сунце у њих зрак
Ил' блеском удара у њине зене снег,
Снег „у великом стилу“ као што је овај чудни град,
Њу Јорк, „Њу Бабилон“.

О како сјакте огромне очи те!
Широке њихове зене као да ће да прождру свет —
И мене.
О кад би прождрле и мој бол
И моју носталгију!
О дуги, дуги Бродуеј!
Кад тобом пођем низ брег

⁹ Плутона
¹⁰ Бродвеј (Broadway – широки пут, прев.). Главна улица на Менхетну, дуга преко 15 км. Главна саобраћајна магистрала која пролази кроз финансијски и трговачки центар града (Вол Стрит), главно културно средиште и позоришни и уметнички центар у делу око Тајмс Сквера, а наставља се као аутопут.

Од Сто Четрдесет Четврте¹¹
И кад ми ноге узму да прте
Кроз снег,
И да ме нешто из мене носи
Што снегу и ветру пркоси;
Што гори кô огањ свети
И без језика говори —
Као да ме носи у мој далеки, далеки
Стари крај.
Ал' кад се сетим, вај! —
Океан!
О куда сам била нагла!?
И све се разиђе као дим и као магла.
И враћам се, ал' сама не,
Већ са носталгијом;
И полазећ уз брег пртим кроз снег
Као рањена звер,
Ил' као птица оловом однетих крила.
И куда ћу?
О, куда ћу —
Спутана међ два океана до Судњег Дана!?

Њу-Јорк, 1920.

¹¹ Ту је становала неко време код госпође Волис (коју она спелује Уолис). О томе говори 18. поглавље у путопису, названо „У сто четрдесет четвртој улици“.

Американка

To Mrs Strong Phillips, of New York¹²

И ти си дошла једнога дана
С очима боје океана,
С очима ширине океана,
С очима дубине окена,
И ти си дошла једнога дана
С очима боје океана.

И преливале се твоје очи
У све тонове океана;
И треперило је твоје лице
Као површина океана;
И жуборила је твоја душа
Као дубина океана;
И преливале се твоје очи
У све тонове океана.

Тиха, отмена, из Новог Света нова жена —
Дошла си у Стари Свет.

Ти, Самарићанка новог доба,
Ниси жалила ни благо ни труд,
Нити те је плашила вечна промена —
Океан, његова ћуд,
Ни мине, ни сумарени —
Нечасно оруђе „на пољу части“ на води;
Седам вечери — ти си заспала на валовима океана;
Седам јутара — ти си се пробудила на валовима океана,
За седам дана — теби се причињала од воде земља,
Од облачића птичији лет,
Докле најпосле није стигао дан
Када си прешла бескрајност, вечност — океан,
И кад си дошла у Стари Свет.

Дошла си у Стари Свет
Где се црвени свака долина, свако брдо, сваки брег
Као да је по њима исцветао маков цвет;

¹² Сусрет са госпођом Филипс поменут је у 4. поглављу путописа по Америци, „У гостима код мајора Фротингама“.

Где место пожегтог жита мирише крв;
Где се не беле села, но сиви пепео сив;
А по пољима уместо снопља до гроба је гроб
Где леже: у овом знан, у оном незнан херој-див.

Дошла си у Стари Свет,
У грешни Стари Свет.
Али не! О није грешан он!
Са заједничких светских светлих гробова
Стари је Свет постао светски Пантеон.

Тиха, отмена, из Новог Света
Разумом ти си нова жена,
Срцем си стара, она библијска жена,
Јер твог се срца коснуо твога ближњега јад:
Дошла си да ублажиш болнима бол,
Дошла си да утолиш гладнима глад.

И одуживши дуг, по срцу дуг, женин дуг
Вратила си се у Нови свет
Остављајући за собом светао траг,
Бео траг
Траг као бразда на океану за бродом оним
Што те однео у родни кут,
Или као на небу Млечни Пут.

А ти си дошла једнога дана
С очима боје океана,
С очима ширине океана,
С очима дубине океана —
Дошла си у Стари Свет
И тиха, отмена, из Новог Света нова жена —
Вратила си се у Нови Свет.

Њу-Јорк, 1920.

Sunday School¹³

To Mrs. E. Wallace of New York

И јутрос сам била у твојој школи
И умешала се међу децу,
И седела до дечка очију плавих
Што те воли.

О, сви те воле, сви као дечко очију плавих,
Сва деца, и ја.

Као стадо око пастира
Окупила су се деца око тебе,
А ти им не казујеш шта је земља, шта небо, шта Бог,
Ни шта је пакао, ни шта рај,
Него им причаш приче старинске, свете.
Ах, јутрос: и ја сам била као дете!

Као ученици Христа, тако слушају деца тебе:
Уста им личе на кљун у младунаца
Када им у њ храну баца
Раширених крила мајка мила;
Из очица њиних бије анђелски сјај;
Реч твоју свако пије као небеско пиће;
Прича им је твоја свака читаво једно откриће.

Ти си озарена чудном светлошћу неком,
Топлом и меком
Докле из уста твојих тече реч
Као из мирисног сата¹⁴ мед
И докле као звезда водиш кроз ред
Улица тесних града Јерусалима
Сву децу, дечка очију плавих, и мене.

13 Песма је објављена у *Гласнику подмладка Црвеног крста* у броју 1 од септембра 1928. године. Овде је пренета из рукописа. Посвећена је госпођи Волис (Уолис) која је описана у путопису и која је била инспирација за приповетку „У Америци нешто се догодило” као и две песме из рукописа 545 на енглеском језику – Don't Tell Me и The Eyes. Више о томе у тексту „Америка Јелене Ј. Димитријевић” у *Американке Јелене Ј. Димитријевић* на http://knjizenstvo.etf.bg.ac.rs/uploads/attachment/reception/928/257_JD_e-book_AmerFINAL.pdf (приступљено 21. јануара 2024). Такође се у 19. поглављу путописа помињу мотиви који се појављују у овој песми.

14 Саћа

Вече је: ја још и сад
Корачам за тобом с њима кроз Свети Град,
И још загрева нас твој топли глас;
И сутра, кад сване дан радан и ран,
У духу с тобом опет ће бити деца сва,
И дечко очију плавих, и ја

— — — — —
„У једној улици тесној Светога Града
Одавно, у давно протекле дане — причаш нам ти —
Живљаше стари Тобијаж,
Апотекар, и травар и продавац зачина.

„И свако у Бога јутро, тек што би почињао дан да плави,
И док је још блистала по трави
Роса,
И скупљала се у чашицама цвећа —
Тобијаж луташе по Оливату
И браше ретке траве,
И пружаше руку сад к овом, сад к оном цвету,
А на поветарцу лелујаше му се бела брада
И коса.
И тада силазаше у Свети Град.
И тако из дана у дан.
И корачајућ лагано кроз тесне улице
Светога Града,
Стари Тобијаж, апотекар, травар и продавац зачина,
Извијаше на вас старачки глас своју песму:

„ — Купите слатке траве и мирисне зачине,
Купите их данас!
Бог излива милост на нас
И шаље нам слатке траве;
Ја траве берем за вас.
Како миришу и траве и зачини!
Купите их данас!“

„Овако ређаше стари Тобијаж.
А на његов божански глас —
Истрчаваху Јудита и Беубен,
Весела деца Мирјаме, жене Езре пастира.

И у одећи црвеној као мак,
Она као кошута брза, а он као јелен лак,
Скакутаху за њим кроз Јерусалим.

А Тобијаж застајућ миловаше образе њине
Румене као зрео нар,
И у руке им бацаше цвеће и зачине,
И мирисима прскаше њине хаљине.

Јер Тобијаж вољаше децу,
Децу сву,
Највише Јудиту и Беубена,
Добру дечицу Миријаме, жене Езре пастира.

У подне Јудита и Беубен
Трчаху кући весело кличући:
„ — Погоди, мајчице, брзо, одмах, сад,
Где смо ти били ми, и с ким!“
„Ах, децо, децо, ја знам!“
Кликнула би срећна Миријам
— Пошто осети слатке мирисе и зачине —
„Били сте с њим...
Ви сте и данас били с Тобијахом.““

„И тад додаваше мудра Миријам:
”...О адиђари моји, ако..., о, нека!
Тако чините сваки дан, сваки час,
Од данас до века:
Да вам мирише хаљина —
Идите с продавцем зачина.““

И тада ућута ти, слична Христу,
И упре поглед благ што пита у душу чисту
Дечка очију плавих, и деце све.
И гле!
Подигоше очице деца, да мисле...
Из засветлеше се мислене очице њине
И усред свечане тишине
Дише се рука дечка очију плавих,
И чу се његов танки глас

„Учитељу наш! Та прича учи нас
— Као Оче Наш ја то знам —
Да..., ако сам с добрим, ја...“

И пре но што би израз умео наћ —
Зацвркуташе толики гласићи у један глас:

„Учитељу наш, и ја знам као Оче Наш...
Питајте и нас..., питајте и мене ...“
А ти порумене као зеленикин плод

Сејач је бацио семе у земљу, у песак не,
И гле!
Још није донело, али је понело
Стоструки плод.

Вече је, ја даље и сад
Корачам за тобом с децом кроз Свети Град,
И још загрева нас твој топли глас;

И сутра кад сване дан, радан и ран,
У духу с тобом биће деца сва,
И дечко очију плавих, и ја.

Њу-Јорк 1920.

Индијанац пева...

To an Indian Lady

Хадсон¹⁵ - ривер: мој земљак, мој брат, мој друг:
Кад сунце оставља брег, дô, луг —
Његове боје веселе срце моје.
Пут Палисада —
Он се зелени као ливада;
Крај Џерси-Сити —
Црвен је као пламен ил' као рубин-камен;
Крај Њу-Јорка је жут као посут златом стуб
За нашег бога Маниту

Хадсон-ривер у час када издише дан,
Кротко као неки остарео морски бог
Баца се у океан.
Столећа сто, милион:
Не мења ништа своје он — ни бујни ток —
Осим имена свог.
Вечером његове боје веселе срце моје.

Ноћ. Пст! Све што је живо спи,
А Хадсон-ривер бди.
Пст! Из њега гласови некакви се дижу
И, ето! на обалу стижу до мене
И лете као наше птице шарене
Кружећ над водом као албатроси...
О! Ко ли их на воде износи?

Пст! То граје моји дедови
Њин смех, њин плач и њино „Ууу!
— Маниту!”

Као небом месец, тако пучином броди брод
„Полумесец”.
Дедови...О! ... Они су то!
Водом се чује нечији ход ...
О! Маниту!...
Божански поздрав: Ууу!
Трипут: Ууу! Ууу! Ууу!

¹⁵ Река Хадсон (прим. ауторке)

Дошљаци, вај!
Није Маниту...

Црвени дочекују Беле с „Ууу!”
На Белих весело „Бум!” Црвених радосно „Ууу!”

Гости су ови и чудни и живи;
Домаћини су — моји дедови...
Где како нам је Главар леп!
Као да је од бакра сливен;
Перје му трепти на глави;
Стреле му леже на трави;
О рамену му је лук;
Од бакра као да је саливен пук
И нагих недара жене, шарене као паунов реп.
Перје, стреле и блиставе каме...
О! Главар је снажан и леп и леп као Маниту.

Црвени дочекаше Беле с „Ууу!”
На Белих весело „Бум!” Црвених радосно „Ууу!”

И гле!
Крећу се Хадсоном барке, накићене травом и цвећем!
Барка с Главаром је пред свима;
За Главаром је Хадсон,
Па црвени пук и дружина бела;
И са рамена се скида многи лук,
И лети и звижди небројана стрела;
И разлеже се „Ууу! и Бум!”
И отвара се за домом дом за срцем срце!...
Пст! Ноћ!
Све чујем и видим и ову ноћ као другу ноћ,
Као сваку ноћ.

*

Дедови моји, устајте, хеј!
На ноге из гроба!
Да видите унука свога — роба.
Пусте су од нас ваше прерије;
Што беше ваше наше није

Све је присвојио дошљак, човек нов,
Ништа оставио није нама;
Крупни бизони не јуре пред нама;
Кићени перјем ловци не трче са стрелама у лов.
Долине, брда, стар Мисисипи, родитељ река свих;
Прашуме, дунгле — њино све је;
Њино је сунце што нас греје;
Њина је киша што нас роси;
Старих се земљом — нов човек поноси;
Мајци се груди године броје
Од оног дана кад деца њена изгубише све своје.

На туђем тај туђин је свој,
А на своме је свој туђин;
Бели, Црвени, Црни, расе, касте,
Староседеоце дошљак држи за умом кљасте;
Дошљак је господар, староседелац роб —
И гроб.
Слобода: лаж. Трипут: Лаж! Лаж! Лаж!

*

Устајте ви с прастарог тла, —
Хеј, устајте живи сви!
И мртви!
Зове вас рођена грудa сва
И са њом брат, син и унук — ја.
Смрт или слобода! Слобода или смрт!
С нама ће наш бог — Маниту.
Маниту божански поздрав: Ууу!
Дошљаку смрт: Бум!
Трипут: Ууу! Ууу! Ууу!
Стопут: Бум! Бум! Бум...

Њу-Јорк 1920.

Американац пева...

To Mr Harry Flagg of Brockton. Mass.¹⁶

О ти заставо америчка,
Заставо моја,
Заставо најбоље земље,
Заставо прве нације!

О ти символу реда,
Символу рада,
Символу човечности,
Символу слободе!

Где год ми нога крочи
Куд год ми поглед оде,
Боје ми твоје веселе очи,
Звезде ме твоје к срећи воде,
Заставо слободе!

И ја подижем главу,
Добијам снагу:
Сличан сам звериња цару —
Лаву.

Заставо америчка,
Заставо моја,
Што се поносно вијеш са врха обелиска
Бесмртног Вашингтона,
Слична облаку пошлом да пређе свет;
Што се лепршаш скромно
Са спомен-каменова војника и грађана милиона
И личиш на божур, на крин и на перунику;
Што китиш цркве и иконе, гробове и колевке
Где су молитве, учења, ридања и попевке;

¹⁶ Господин Хари Флаг (Harry Flagg) је био супруг Кетрин Мајнер Флаг (Katharine Miner Flagg) која је Јелени Ј. Димитријевић била инспирација за причу „Американка” из 1912. године. Упознали су се у хотелу Монтаџу у Лондону 1910. године, где је Јелена Ј. Димитријевић одседа са својим супругом Јованом, а Кетрин Флаг са мајком, госпођом Мајнер. Када је 1920. године била у Бостону, ауторка одлази у Броктон да посети брачни пар Флаг и госпођу Мајнер, и том приликом сусреће се са Харијем Флагом. Посета у Броктону је обрађена у 33. поглављу америчког путописа, насловљеном „На уик енду код мисис Флаг”. Ово поглавље је нека врста епилога и објашњења извора приповетке из 1912. године.

Што ресиш облакодере;
Што красиш домове;
Што сијаш по дољи, по гори, по брегу,
Овамо мала као дечија играчка,
Онамо огромна, слична од свиле стегу...
О не! већ од комада летњег звезданог неба:
Вијеш се свуда, свуда, свуда,
Од океана до океана
Где се простире моја пространа родна груди
Света груди,
Америка,
Земља рада,
Земља реда,
Земља човечности
Земља слободе.
О да би се тако вила у вечности,
Док траје свет,
Довек,
Као опомена да за те живет и за те мрет
Живет је и мрети за човеков највиши идеал —
За слободу;
Као опомена да бити Американац исто је то
Што
Не бити роб, већ —
Бити слободан, бити — човек.

Бостон, 1920.

Mayflower Pilgrims

To Mrs Harry Flagg, of Brockton, Mass.¹⁷

I

Плимаут!

Велико име а мали град:

Пре три столећа пошли су они

Из луке ове, с истога места

С кога полазим ја сад,

Иста на океану „цеста“,

Исти преко „таласа ход“,

Иста сврха:

Новоме свету на поклоњење

Свој мален брод

Нису назвали „Децембарски снег“

Но „Мајски цвет“

У доба године када је децембарски снег

Уз урлик ветра засипао и до и брег;

А с ниског његовог врха, тек што се сидро диже, —

У машти они назреше Нови Свет,

Исто како га сада назирем ја

С врха огромног брода свог

Који је, мени се чини, с морског дна —

На краљуштавим, снажним плећима својим

Издигао неки морски човек,

Ил' бог.

И поклоници тад

Са својим женама и с децом

Оставише Стари Свет,

И родну груду своју,

И много њино красно село и диван град,

И просвећеност њену, и сјај,

И својих предака до гроба свети гроб,

И с песмом, што мами сузе,

„Farewell my native land“,

Укрцаше се за далек незнани крај.

„Мајскога цвета“ поклоници,

Синовии старе Енглеске,

Кô стена сваки је чврст;

Кости и месо не, но туч

А срце челик;

Као цин сваки је велик;

На путу као на дому храст што пркоси гromу.

Витез — крсташ на Христов Гроб носио је крст —

„Мајскога цвета“ поклоник у Нови свет носи луч.

II

Плимаут!

Велико име, а мали град:

Пре три столећа стали су они овде

Куда сам стала ја сад.

Буран је био океан

Њим се витлао „Мајски цвет“ као орахова љуска.

И ко зна која је била ноћ и који дан,

Али кроз њине жиле текла је крв

Упорне расе.

Ја у визији видим њих, гледајући чудан океан

И његове таласе

Што заплъускују обале града одакле сада

Ја слушам музику ритма и склада —

Дана, година и векова,

И преносим се у онај дан далек и велик

Кад мален „Мајски цвет“ доплови у Нови Свет.

Дођоше у туђ крај јер им је родна грудa била уска.

Гле усидрен је „Мајски цвет“,

И љуља се, љуља, љуља као орахова љуска

Ил' као у воду бачена кита расцветала глога.

А поклоникова нога

Ступи на стену ову, Камен свет,

Коме долазе на поклоњење

И отац, син и унук

И коме ће долазити док...

О да ли ће икада бити последње поколење

Што ће се поклонит првом

На овом тлу?!

¹⁷ В. напомену 21. У поглављу 33. путописа описан је овај излет и укратко представљена историја доласка пуританаца у Плимут.

III

Црвени поздрављају Беле
О како се сијају и њине очи и њине стреле!
У поглавица висе низ прса витице
Танке и дуге као да су сплетене од трава;
А бело перо наврх његове главе
Слично је ножу с врхом оштрице горе;
У рукама кама блиста се као млаз извора у гори;
Снажна његова плећа црвене се као бакар нов
Ил' као у јесен лишће на пра-шумама њиним...
О! овакав је он и када јури на бизоне у лов!

IV

Синови Нове Енглеске, у жилама вашим је крв
Оних са „Мајскога Цвета“ из Старог Света:
Њина је крв, језик је њин, вера је њина: њино је све...
О, не! Није њино име.
Именом предака потомци се поносе,
Али га не носе;
И крв се с крвљу воли, име с именом тре,
И свако име за се живи и за се мре.

V

Од чежње за својом грудом
Безименој туђој груди дадоше име њено —
„Нова Енглеска“;
Од жеље за градовима својим
Безимене туђе градове назваше именима њиним —
Плимаут, Екстер, Хамилтон, Сомерсет,
Бостон, Виндзор, Бристол...
О колико још имена слатких!
Кад их помену да их за родном грудом
Жеља мине.
И утиша се носталгични бол:
Што као мајка када изгуби децу ил' сестра браћу
Иста драга имена дају
Унуку ил' сину.

VI

Ништа не понесоше у Нови Свет
До сјај
Имена свог великих традиција.
Али, вај! —
Именом предака потомци се поносе,
Али га не носе;
И крв се с крвљу воли, а име с именом тре,
И свако име за се живи и за се мре.

VII

„Мајскога Цвета“ поклоници,
Синови и кћери Старе Енглеске!
Како се сјају ова златна слова
С именом свакога од вас
У час — Када се сунце и рађа и мре.
Докле статуа бела иде у зрак као видан знак
Сећања на вас;
И замишљена стоји ту и ноћ и дан
И гледа океан,
И слуша чудну његову причу о „Мајском Цвету“;
И пружене руке ка Старом Свету
Назире она Стари Свет
Исто као што сте ви назирали Нови;
У свакој бури види како се витла и жури
Староме Свету —
Онај исти мален бели „Мајски Цвет“:
Два Плимаута — две тежње и чежње.
А тамо на брегу бели се гробље слично снегу.
У летња подна кад златна киша из сунца пада
На брано ***¹⁸;
Када исцвела цвеће, велика нарасте трава, —
Ти спомен-каменови тада
Чине се као бела на пландишту стада.

¹⁸ У Р545 јасно је да пише „брано цвеће“, али у Р542 „цвеће“ је „дрвеће“, тако да овај стих остаје нечитак.

У рујне зоре
Када се златни облаци истоком гоне,
И у вечери
Кад бесни бура и крваво сунце у црн океан тоне,
И у јутра
Кад се не чује ништа до таласа ритам
С писком галеба што у јатима круже
Над морем где је био усидрен „Мајски Цвет“:
Мирно почивају „Мајског Цвета“ поклонници
И с њима: њина тежња, њине жеље и чежње,
Док нараштаји као литија дуга
У тихој свечаној тишини
Пролазе с дубоком поштом покрај гробова њини,
И у поворци дугој године по њима газе —
Ал' никад, никад да их прегазе.

Плимаут (Нова Енглеска) 1920.

Визија

Ко си ти што ме походиш ноћу
У туђој далекој земљи
Кад бдим?
Јеси ли анђеол хранитељ мој?
Или си мога умрлог друга дух?
Ил' можда моје одавно мртве матере сен;
Прелази мајка океан без страха —
Страхујући за својим чедом?
Ја се претварам сва у слух:
Чујем ти мистичан ход;
Видим ти лик: као мразом спаљен је,
Залеђен ледом;
И осећам ти дах, али не леден...:
Као пламен је врео!
И на мах спусти се густи вео —
Заклони свету сан.
И опет: црна и пушта ноћ.
Ја се заплачем.
Плачем.
Зашто?
За чим?
И пружам обе руке ...
За ким?
О, ко си ти што ме походиш ноћу
У туђој далекој земљи
Кад бдим?

Њу-Јорк. 1920.

Кад дође мaло на свет

Кад дође мaло на свет, тамо, код нас, у Старом Свету,
Камо се бију људи, коси беда, !
Ја га волим, волим, и жалим:
Жалим га што је дошло на свет;

И гледам га у очице мале,
Што зачас свешћу бљесну,
Ма да су бесвесне;

У очице што су као нештампана књига;
У очице где се не чита ни радост ни жалост,
Ни брига,
Ништа,
Ни страх што се је дошло на свет.

Кад дође мaло на свет
Тепам му слатке речи
И питам

— Питам га као да разуме и зна —:
„О, зашто си дошло на свет?“

И јуче тако, истим речима, истим гласом, ни тише ни јаче,
Упитах новорођенче једно, овде, у Новом Свету,
У свету „долара и среће“...
А оно... оно: узе да плаче.

Њу-Јорк 1920

У Туђини

Понекад, смејем се као луда,
Понекад, не често:
Пронађем какво скривено место
Где могу да се смејем, смејем...
Ко би ме тада видео,
Неко који ме никада видео није
И ко још не зна стаза среће како кривуда —
Тај би држао да сам баш заиста луда.

Смејем се тако каткад,
Кад срце препуни бол,
Кад душа потоне у јад;
И тад
Тражећ да заборавим све
Што срце тре,
Рашта се душа распиње на крст —
Смејем се.

Јесу ли муке ове Божји прст
За неки несвесни грех?
Како је смешан, страшан такав смех!
Смешан је само мени;
Страшан би био сваком ко би га чуо
А не зна мене,
Ал' мени не.

У томе часу да заборавим све
Што срце тре,
Рашта се душа распиње на крст:
Смејем се.

Како је чудно да остајемо исти
Тамо где се све мења.
Горе од храста, брда од стења
Све се мења,
Док ми остајемо исти.

О кад би нешто рекли горе и брда,
Сви —

Да смо се променили ми,
А да су они исти.

Као откинут ватром и понет вихором цвет,
И донет у страни свет —
Камо је намах свео
И загубио мирис свој,
Па воња на смрт,
Док око њега све живи, све буја,
Као обмана, кô лаж,
Као истина с које је опала драж
Истине
Као са прашника прах:
Тако сам ја.

Али не!
И лаж и обмана осташе тамо:
Далеко од ових страна осташе обоје, —
Лаж и обмана.

Како је тужно кад познанике своје
Не познајемо више,
Кад су нам друкче априлске кише,
И мајски дани,
А јулске ноћи нама не личе
На јулске ноћи.
Кад су нам страни сви без разлике дани
И туђи људи у нашој родној груди,
И кад бежимо из своје родне груде!

Дубоко у мени нешто говори
Прича ми приче из мојих дана
Што као да нису моји више.
Мени су страни ти моји прошли дани
(Исто као они садашњи људи),
Али су ми своје приче из њих;
И кад је дан тих,
Или вече,
Кад седим на крову куће — што врхом пара небо —
Сама,
И успомене миле тада навале на ме,

Ја се заплачем:
Плачем за данима што су прошли
И са сузама у њима што су се лиле, —
Плачем.

О, ко би рекô да за сузама плаче неко!
Ал' ево плачем ја.
А она црвена звезда на туђем небу што сја
И овај месец жут што мирно прелази свој монотони пут
И ову ноћ као сваку ноћ
Као да шапћу: „И ово ће проћ, пошто је земља, као и ти.
Све пролази.”

Да, и ово ће проћ,
И ја се тешим тим.
Ал' једног дана кад ми се овај бол учини туђ
Кô прошли боли —
Да ли ћу плакати за њим?

Њу-Јорк, 1920

Непролазна љубав

Прошло је давно сањарења време,
Доба живота када се радује, тугује, нада, чека, чезне,
Од чежње стопут у час један мре;
Кад нам је онај кога волимо све,
Цео свет;
Када се грчимо у клупко с болом без њега...
О, не!
Када је он у машти нашој тако с нама
Да ми не знамо живи ли и ван нас
Ил' само у нама.
Отишли су за свагда дани
Што нам доносе до јаука бол
И радост кад се од радости луди;

Кад нас грозница тресе кад земља гори од жеге
А топло нам је кад камен пуца од студи;
Кад видимо боје што само у нама постоје
Заједно с њим;
Осећамо топлину његовог даха
Када је он далеко од нас;
Чујемо музику милога гласа у час
Кад нам је сан склопио зене —
Као кад би било све крај нас, с нама,
Не у нама.

А сада ... сада — туга и бол.
Љубав.
И чини ми се да сада волим први пут;
Да сам волела и волим само Њега, —
Њега, милог и драгог за вечна времена, —
Њега ... :
Далеки, далеки Стари крај, —
Свој завичај.

Носи ме нешто заједно с њим
(Јер он је у мени).
Какав је ово свет, Стари или Нови?
За душу значи исто,
Јер душа не зна за делова пет,

Простор јој није знан
— као ни време — ,
Па ипак Он, далеки, драги Стари Крај,
Мој завичај

О каква, каква радост што осећамо некад кад смо сами
Кад се не чује у соби ништа, до топла песма паре из радиатора
Док се напољу, кроз густи мрак,
Разлеже страховит урлик ветра,
Те ми се учини, с маха на мах,
Као да долази света смак —
Оглашују га зли дуси и ноћне утваре.

Њу-Јорк 1920.

Рукопис збирке
На океану и
преко океана

P 542
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
У БЛОГДАВ

Генерал Г. Димитров

To Miss Elizabeth Fothergill

На Дванадесет

на Мико Дванадесет

(1)

Оркан

To Miss Elizabeth Frothingham

Твоје су тебе моје ору,
 И мрпаса црно,
 И црна,
 И црна је тебе мој црна
 И црна.

Црна мој црна а' не црна
 тебе,

Црна црна, црна црна
 тебе,

Црна:
 Црна што не зна са црна ни са црна;
 Црна црна црна;
 Црна црна и црна;

(2)

Црна црна и црна,
 Црна;
 Црна са црна и црна;
 Црна црна
 Црна са црна није је црна —
 Црна.

Црна црна, црна црна
 тебе,
 Црна,
 Црна је црна црна,
 Црна:

Црна црна и црна;
 Црна црна и црна,
 Црна;
 Црна црна и црна;
 Црна црна црна;
 Црна није црна не знају са црна ни са црна;
 Црна што је као црна црна, а црна црна;

(3)

Песни мураса и боје,
Скраса;
Песни ритма;
Песни без праве ризе је мена —
Вамонт.

Твоја јарост не сва са старост.
Чадан у дубокој старосити дан!
или мена?

Зар онај што не сва са ослетак крај;
Онај што не мисли на колевку мати сиротице од гроба,
Зар са јошине и доба?

Оксар!

Како је данас мена,
Као пре доброј белога заносити стана,
Свак ритма.
Као да стоји брод укривен напред дикрајне воде,
Два кески параванити белеги крај мена брод

(4)

По францускоме Сакла.
Високи, криволини проница од мена у сунчев савоз,
Као андрепаси.
Никадак мени до бријансе вода и ритама.
Вамонт за своју брод!
Не ризе са времена вода;
Не вода са времена вода!
Ма да се конпрасо са бекантел као са бана бана —
Као што се не вода стана, брод, мена:
Вода, вода, вода!

Три како пренига дане мена брод!
Од сунчевих мена мена —
Цимету вода и вода мена је праоца...

Оксар!

Зародине, бани, мена, вода;
Товари, вода, вода, ризе, ритама, мена;
Купи;

(5)

Твој, тако ми као и пре: додепућувају закони свету,
Свој радња;

Твине су пуна риза је мис —

Верна.

У једнога гана, ко јона која,
Када нешто и брине, и буре и брине;

У свему у једнога боја;

У свему на постојећа доживља, нешто и нешто;

У свему на свакога изјавља, свуда и свуда;

Као бине на свему на свему —

Доста много пријатеља и свага;

Ми твој у свему, и све и јавља да свуда;

Обавља

У свакој на постојећа свага да постојећа, —

Тобел.

У свему радња, нешто дој јавља, нешто мис —

Верна.

На "Помоћнику" Антонијану Олександрову 1919.

(6)

Уста на Олександр

Мисли су брине сва својак
Као да ми се свега свуда постојећа јавља,
У свакој ми свуда све доживљају свуда своје —
Олександр.

О како да свуда својак свој
У свакој свој
У свакој својак!

Верна свуда и нешто својак
Твоје су ми свуда својак,
У свакој;

На некој наводима својак свој
Мисли су свуда својак свој,
Још су својак својак својак својак свој;

(7)

A bog je mufan kao jake okean,
U rat je, tra se u mrak,
I moje yramese vasa gofpo du masev zapak;

Spesez du mi, kato pravim vedom dfoze,
Tpea gudota vesese vage
Vest aguzase yramese kagura nebata;

Murucu du mi, mase y sofz u vere guty,
U fapfrafapfy u rat go veda podufy,
Duna kato mairjan u kaguravase;

Okeaneto kpykto cykza cyaj,
U voga obas — vasa y mufse — manta daji
Zapfvasa du vagofo cykz moja;

Miova u mova naza okean mto klavi
Dovase du mi vedav mtoan u klavi
U moje garelv zemas, mto du mi spaki gpati fpedov;

(8)

• Mafmoge, mofele kase,
Tsvakijku kosa vofe gure, yese, vesese
Tsvonou du mameo kytakva, ykavavere mofe;

U ja du veku cas vabasa mufno
Uf vany kely mufy
U maseca mgykby.

D bog du mi sa vbe cykloa keregva gas!
D bog du mi bise fpad vbe delpajse, yese vage —
Okean!

Na "Pozvezany" Ivanovum Okean 1919.

(9)

Сирт на Океану

На крају рече, у омама,
 Високо, висио топе,
 Све сунце најисто га и срам,
 Већ неки газ из реке ова,
 Призвон се мажи са муром газ удуркано море,
 Мршава је, брета, бона, а ледна као лед са
 Или као младости зрак;
 Кога слад, средрам смех: ва, ва, ва!
 На мач с мача
 Као да танасима долет да
 Да вакавају доу осину Невада
 Све мур и сва крива Сирт;
 Са се ваинега у Бекрама мурена брт—
 Океан,
 А маче мача Коју: "Месарица Сирт".

(10)

У сврху се неки газ,
 У ваге нат;
 У готу те неки газ
 У муром вав,
 Ану, вај! Кој што готу:
 На маче мурена, ваје вене као је гудол сав.

Као табрера ури и бог даје ингал,
 У омама у Бекрам јузу река Ва
 Мршава,
 Кој ва је мача "Месарица Сирт",
 На маче као вена муром муром с вена муром
 То је муром вав;
 На маче муром муром муром је муром,
 Као да те ваву сав муром у муром смех: "ва, ва, ва!"
 Да маче муром муром муром муром.
 Муром је Која јигром муром муром муром муром...
 Доје ва муром муром муром муром муром...

(11)

Na porokom gnu usmirona boza fridam
Tibajz poroka nose kao manac koja zime
U sfericnoj potokovoj frakci od azia u narobave...
Kaduzindza poroka slobod plava slobodni narob...
U drugo vreme kradij
Kao to je ona kara a kao scti svatm
Kakar,
Stoluk, narob,
Lk ne gubine narob kao za drugje svara
Kagust ...:
Mrdva je Lka...

U kad zarude sora u na medoku ne mora
Uze da se pomera u vas da rize tlasom
Boje makiva cveta,
U avicni kate, kao scti, scti se nekakvi ljudi
Ko s oko sveta
U neva narob nose...
Vrati savrati sa rize od narob rize kasa.

(12)

U rakovom se manac rize na gvozd na strani svoje
U scti se...
U sa scti scti scti na po rakovom scti se drug
Mrdva,
U rize scti scti, scti rize scti scti
C scti scti scti scti scti, a rize scti scti:
Stoluk na scti scti),
U scti se scti...

U na narobu narob narob narob narob...
Jan
(O narob je scti kao narob scti!).

Stoluk sa scti,
Mrdva,
Scti narob narob,
Stoluk kao za narob narob,
Stoluk —

"Мисањена српст".

(13)

A jezna otkonca kadu u prvom ruku
Svetos, kao da su uzdrava sve sone
Mamozore iz se u prvom sone —
Svoga se na masacuna ...

Do mi je je bismo? U kad? U iz se maj?
Aa! Baj! Baj!

Mubom je kao cpa cpa Sova kpat,
Cnad,
Ani je Svobal jaka kao Cnpob.

Da' masozijte maso! Tre!

Mupe se, emu, otkoncu, n'ebaju u sknazu o jagu
Ticny —

"Misanena srpst".

Jak naja naku, naku, naku

Trpe no ubag,

Mupe se kpiu kamo je dva okasa, a kamo vete cachtu —

A ubag.

Na "Pamirgony" Avraackim Otkoncu, 1919.

In Memory of...

(14)

U mabom srpst, u srpst mabom!

Bienja:

Čao sedit otkoncu pokriju otkoncu Senu andampoc,
Cmubom mas naje anal, bet maso.

U otkoncu ...

U sedu, sedu cpa dase u otkoncu;

U kad masom kmo se u sony rakvoni u sknaji,

Tre se kao a naba cpa soga otkoncu voga,

U iz se jom n'ebaju u prvom u prvom ruku:

Čao maso maso kmo kmo kmo kmo kmo

Mupe se maso u prvom;

A maso maso u prvom maso na v'ebaju

Čao se maso.

U mabom srpst, u srpst mabom.

Na "Pamirgony" Avraackim Otkoncu, 1919.

Нема о Мети

Тронути орда, докато, свет
 летети, или не нате доа нела с цвела на цвела,
 Вет доа орда виско по облаците;
 Прелатит преко отроме вилевоа погунте две
 Доа преко тала врта два;
 Тронути по тирнади рела,
 И наволит се на тора сва
 И обела нел,
 И прелатит се гивити,
 Лубит се, да:
 Ушто свуда погунит седе:
 У еверну сам ја,
 У нела је сва.
 Јер нто сам ја, ситунит еферити ситваф,

Вучоки думарану, гудоки Тирна Окаас,
 Мо јесит, ја сам по нто свата сва нт
 (Ма га не свата нунта)
 Као нто свата нт, сопу, гав.
 Заф су нунтајао Окаас
 И наволит по нунта цвела нела нела
 И прелатит наг нунта ардандоса —
 Да нје нела?
 О! сва су нунтајао,
 Ту,
 И нела не су,
 Да нје нела, свата нела нт.
 О! ја сам нунта н нунта нт нт.

Вучоки сам,
 Вучоки сам по нунтајао погунте две,
 Вучоки нела, јер свата нела
 (Ма га не свата нунта);
 Вучоки сам,

(17)

Berajni no najstbptje ipag,
 Berajni no moon buvaka ofci...
 O ja sam berak u beran ko' Tor!
 O ja sam ko' cadi of gyo u cynebus ofaka.
 Dumen sa y bus buvako bume odnaka!

Tor, razent u moost, udbal u nprava,
 U nprava, za,
 U dprda, beruda dprda,
 Sve ja mo' loo mo' sam y cwbafu ja.
 Ja gukum, rymum, u oad gukum;
 Ja cwbafum, udbafum, u oad cwbafum;
 Ja cba uostafum
 (Ma za ne uostafum namda);
 Ja sam gyoa, buvaka pobozucija;
 Na nprvoj nprku ne cwbafum ni sa npru:
 Ja sam bema, udbafucija cwbafucija.
 Kako je Tor (u nprvu, jasno usto)

(18)

Cmesmo buvako y udbafuko?
 Buzum ni ja to mo' sam y cwbafu ja?
 Mo' y mo' je cmesmo cba mo' ?
 Ja, buzum ni ja to kao mo' buzum cwbafu ja?
 U sag udbafom udbafu gba — cwbafu odu?
 Ja sa ja obo mo' ni cwbafu kpol odu to?
 Buzum udu ym? Dyma udu gyo?
 Nam mo' cba cwbafu?
 Kako ce cba mo' mo' sam y cwbafu ja?

O, za! y cwbafu sam ja, y mesa je cba:
 Dyma, rpa, gyoa, u mo' cba,
 U odu cba:
 Dyma cba cba, na za namda.
 O ja sam nprka mo' bema, berudo odu,
 Mo' ce ne cwbafu ni sa nprvu npru:
 Ja cba na sa kpmo cba, —
 Nprka sam mo' mo' udbafu u bema,
 Cba buvako u udbafuko cba.
 Hy. Lpk 1920

Пуст

I

Зве мисли, аз, само мисли зве,
 Обресе су ми срце, гуку, све дута, све мисли,
 А само мисли зве!

Убихасе су се оне у моју свест
 Ко' лавов у мого гор

Да дамо врсту рудо и волу, ром.

Жега ме гуше у вас, ерза ме окупа на да

У руде своје савава у срце мисли:

Вене и гушо, кат и газ

Мисли да:

Моја је свест свана, што изведана

Мисли:

Са жегама заставом, с ерзама са дугином;

Оне ће напредати мене дога сванала збого
 Срце моје отаси.

*

"Кабле су мисли да?" рече са скрипу ине.

"— Пуст." одговори. Кривак и јасан, оној.

Мислимам вас, иншо гуда,

Ерза,

У мислимам ево сутра ерза сај:

У кривак кривак савава габасо ми савава жегама

Дао га савава га мисли да мисли мисли.

Мисли су зве (мисли су зве):

Жега ме гуше у вас, ерза ме окупа на да

У руде своје савава у срце мисли.

Жега је руде мисли да, да мисли савава;

Пуст на дајин и дајин само жегама сава,

Сва ми;

Пуст из нам спредаја док и јак, савава;

Пуст — мислимам ваши мисли...

О какав мислимам ој, мислимам савава

Или савава што дајин мислимам жегама, савава...;

О дајин мислимам ој, савава...!

Da mi me odobrite robel mi Tot?
 Tipokremelbo je mo, na cetera misao na cimet,
 Cetera mo na seregesej rpb,
 Na beran cam, na beran upak,
 Na mestrikozni cunp —
 Cetera mo me nagopata Habont kao seras gpebo zpb...

*

Ipzme je rjnt...
 Mo! —
 Zamocemase, rjzme nabu, mabo ebe!
 U rjzme nabu zap?
 Kufe mi robel cetera kao gorasa u ofat, cunpca u cunp
 Ko padpato u Habont, rjzab u upkasa
 U snoda,
 U kao onaj sa kora kum ga je onbafao cbest,
 Cbest a eba?

Tabak je cunp, a seo kao San Djk
 A' mese nije og kora cunpca:

Topeda u mpozj — ovaj je rjnt;
 Cbestveni raba — ovaj, rjnt;
 Habont — rjnt.
 Cetera u maza mo na rjnt bjk mese
 A'ia cy mo bojk upokla sberge kpaš upokla mese.
 Tjzno je nate rjnt — cunbafao, na u furpca —;
 U mo na buma rjzme cbe baky ocetam rjnt!
 Cetera je mbofaj u rjzme mrajsos rjntkula onbafat
 Mo mra.

Berno ga rjntfca, ga mpašum beruo.
 Allora? Kora? Tabaka? Kosa...
 Mjzno je mo kao cy nam rjnt ovaj
 U kao meseno sa serum mo se mvedaju.

La Juf Zorant — mo cam ga,
 Cbestka rpb —
 Oj rpb upokla rjzme je duo gam-cunpob cbest.
 Obatu berazj — na jaku cam, u cunp rjnt;

(23)

O' seimon — beran krent!
 U godi sa romo rosim ako cyarebe strasete,
 Nabecco, —
 Za budavim u jognu u beca —
 Beran krent.

*

Teban u kafu, korac u rubu zavony zavony;
 Lyban u mryu nalyu u mybe seimo seimo mry;
 Danem u nalyu ebra nerano u rubo,
 Ma za je eba vnao, eba mryca eba cutpase ipada;
 Kao rubek,
 Ma' kao maj sa kra kate ce za je cutpase eba,
 Beba da.

Tanje obo naje sa mryu gya naly mryca?
 Lyubovno ai krateklyu kao budavim beba,
 Ana kao rpu mry mrye krateklyu u gya sa.
 Joam mry, vnaem gya!

(24)

Eto sa e seimon moj mryu gya,
 Dak ova mryu, mryu kao mryu kate eba,
 Zafaba mrye eba u eba mrye.
 U gya: mryu mrye, beran cas,
 Mry!

*

Lan, mry, u mryu gya mry —
 Mryu.
 Mryu mryu, mryu mryu;
 Mryu, mry — mryu;
 Ma mry mryu mryu kao sa mryu mryu;
 Ma mryu mryu, u mryu mryu;
 O mryu mryu... Mryu sa mryu mryu.
 O mryu mryu mryu mryu mryu.
 Ma sa mryu mryu,
 Beba mryu mryu mryu,
 Sa mryu mryu.

Lan, mry! Zaf u sa mryu mryu gya u mryu mryu?

To he im brenast befy y Hubat xese cufadu,
Ay beron xabent.

U y Decimproxiute gya:
Do?

Conu mama Lada

Noti, upraba xamasa, muedmas xee

U y kamany xaxay yza za xeba cufady xeeay

Na cufady xax:

"Ndo!"

Hy Jeph, 1920.

Jepdumaxuo

Conu mama Lada

Itke xana beba xezra cam na xparu kye cam,

Bece, mado, xube kytuce,

Conu kytuce Rakby cy mado xezra u xparu

Itxaburu xuru og xura,

U c xuzumxosom itabru na mado xezra

Zaxezara cam ce y xebeku eba

Das mado ce xuo xezrao nam mado xezrao gaba

Uy xkoxu ebeora xabura

Ige iny ce xpubuxoo xoxe dux;

U mado berako butnaka namu

Itaduk ce xeeo kao xaduo

Mado ia je xeeo mama Lada c gaba y gax,

U xudoxo je kao za je c xekun itabru.

U xaxezaxut ja xaxena mado xezra

Xpax upexo xumxosom xezra.

(27)

Како муштање...
То је био месец саз...
То међу се инсину шатао
Вас по дворишту један наш мушк дедо;
И устима неким да језе, по јент за лете
Бене звезде као велики бони летари,
Ја кажев муштор му:
Зашу порише звезде као летарица крила!
(Је ли то био саз или пољска?).
Проз се...
Вене...
Ја седим на крају сазе!
Ситан...
Скоче, хисах, хисах:
"Мама!"
Оле куће су се ко мена несе
Одике ине,
Снајди ине не,
"Кајин је ова доживела нас, селаре и афа

(28)

Држева ову и трава куја:
"Душо Мерија!"
У седи ели:
Ја најку сано ситане
И ширен каже на кета негра,
Мариша и језе ко зрени јасукав пог.
О неки негра, неки мотко утиривае поје,
Не од катарја, бито од кушана и руже!
Дубоко уписав ружан увет...
О то мушторо мано утиривае поје
Додатно пој велики свет!

II

Пре пара нас, ја седим на крају куће, сама,
Мрде виске куће мано врхом зере нево
То кажав у ситаре и му,
И с познатоман инавом на набораве руже
Дуго се сајачево у седекти ево,
Дво мано сам се бина сајачево једном у лице
Додатно,

Jes mi se ~~otpravljajo~~ miče najta sni,
 U nose in v oči;
 A u gostoba okras
 Oca se kao Seckrajan brat
 To kom je nevedno kraj,
 U mynaru kao za s nekimi tovara...
 U najigavnu, najaba se mesu kubi
 Opa mrdy myny u kuba mo brova derz nedo
 U nate... ja ny uo oae...
 Zabrugu nedam mesu kao okrasna vladna opra,
 U vreme krajnisa ga jezde, mo jesto ga redne
 Dusepne svezge kao jada isredba:
 Ja nosav mynar uo...
 Zamuprame svezge kao isredba kraja!...
 (Ja mi mo duo sam mi potucam?)
 Mriova se,
 Vere...
 Ja sedim na krovu cainac...
 Paq...

Okras, ~~okras~~, vokalga:
 „Mama!“
 U kuba ny se kao otvorna mesna
 Kadna inae,
 Crantun inae uo,
 Zojun je ona ope koja tako govovara nas, centre u opra.
 Dvotcha ona u ipra mager:
 „Lyno Muzija!“
 U codu ebu... lbu!?!...
 Ose! Baj!—
 U codu rukov:
 Dvobes u svezga nauzu (ozaboo mrdvu)
 U sae kada upe gar;
 Zamuprame je puzna uvest:
 Daa cy mi va sae garu; mynt mesu, dne svezge
 U potucam:
 Crantun cy zmanen mo, mesu u svezge,
 Ma ga je Nolan Sverd.

*

(31)

Uina mi y namem sabawu guda,
Mnagwont mi' endapuwat,
Taga nas na doowge, naty na gawu, mi' walap bag:
Cetawa baga emu bura namu u bag emu namu
Cemo sa onaj oko nas svet,
Mito nama — mito tag emu gawe og tocia —
Mupame sve bias na mupae cuxa Bonoka
U na Botopogurua svet,
U sij nam gawo yungko namof detere go duxima cuxa
Das berepas swano yem ipawuka, —
Svet mito nama nam na svet us Dajka,
U kaju nam ser umu, na ga je bwo namu —
Bethu no uidaw ipawuka svet?

Uy Jap, 1920.

(32)

Toolook Building

Tako ce bagu obaw
Conceda mi!
Kao ga mi paeny krusa u mupae svet
Za Cetapu svet!
Tako mi je bawu too!
Takag mi nife bwo bawu...
Moro ce c gupaw gutte, ysguwa
A neen ce kpb;
Noinen atagij gawo;
To bawu kao mupaw nam kao upaw
Tawuwa
Kamawuwo, ipaw —
Tobek.
Si samto mawuku cipaw

(33)

У самото изјаву сини:

„Ха! Ха! Ха!“

Да сабуцавам ножа три

Што се и мисат глуми к Хапу,

К’о Дука — што је и пародал и крај свету?

Ау, ах!

Како јав миса да сван

Да су је обзет, да, Јован

— Које се у врху ови изредом море —

На меду вода,

Уи је зуре

Тје човек јанаре као мрав или као рв

У јурн са навизит као са плетом свет?

Аура и сини рад;

Аура и сини навизит!

О прагоу ликаја правис!

(34)

О прагоу ликаја правис

(Уи Јованас, ко то сва)!

Кидеј де мате Нисам којина ја

Ко сој —

Синија ово мата.

„Ха, ха, ха!“ — синија се,

Да сабуцавам ножа три

У ој бичине овои мата (на синија дрвеној синија ја)

У ој бичине Јова Јована

Што мрети ја обзет свет,

Да свет мретија

Пре по мата се свет мретија:

У крв, у синија, у прагоу.

У Јован, 1920

Noćanica

Uspakni u grudima bježec!
 Ma cu kao neku stit sa kulama zračni list:
 Možeš za kalas, možeš za faj,
 D! možeš sa moj zračku, zračku,
 Čarapu bježec!

O bježec!

Ti si na svetu kao snježna kugla,
 Bježi sa, neka, u oluju — val go sračka...;
 A upe, dečak je na svu upravu nikada
 Možeš svu reku u vat i gas,
 U njemu,
 Tvoje na svetu na jedar svračka sa
 Jednom što sam ja snada,
 A sve na njemu bježec,

Na snadu sa... se sažam sa go kora sačeka:
 Mijena, kao ga sa jupa u boj
 U nebaht u snadu.

O boso, boso moj! —

Murion reku opanaca snij!

(Bjezamo murion!?)

Čakre naty, kao reku snadu,
 U gasy, kao upe snadu u snadu
 U' snadu upe u snadu snadu snadu,
 Čakre snadu snadu "kao snadu ovaj snadu snadu",
 U' snadu, "U' snadu".

O kako jake opanac snadu!

Murion reku snadu kao ga to ga snadu snadu —
 U snadu.

O kao su snadu snadu u moj boj
 U moju snadu snadu!

O gyon, gyon Kroggaj!

Kag maem maem kas dpa

Og Curo Tempgessat Tempgata

U Kag mi noia yang ga dpa

Kpa ma,

U ga ma samato u mese noia

Mao caisy u bantay kpaoca;

Mao tapan ko oia ebanta

U bu jeruka tobopa -

Tao ga ma noia y moj garaku, garaku

Citapa Kpa.

An' Kag ce camam, baj! -

Okeas!

O Kaga cam Sura maia!?

U be ce paente Kao gum u Kao maia.

U bpatan ce, an' cama ne,

Bet ce maia maia;

U konasat ys dpa npaam kpaos ma

Kao passara obifa,

Uo Kao maia maia oban ogroas kpa.

U Kaga try?

O, Kaga try -

Cigraasa met gba okasa go Cigraa Sura!?

Hy-Zapl, 1920.

АинскаанкаTo Mrs Strong Phillips, of New York

У нн ен гонна јегноја гана
 Соуна боја оскана,
 Соуна мурана оскана,
 Соуна гудана оскана,
 У нн ен гонна јегноја гана
 Соуна боја оскана.

У спремање се нбоја ору
 У ебе мотале оскана,
 У спремање је нбоја руге
 Као мурана оскана,
 У спремање је нбоја гума
 Као гудана оскана,

У спремање се нбоја ору
 У ебе мотале оскана.

Муса, оскана, у нбоја оскана муса муса —
 Лоуна ен у Сатан оскана.

Му, Сатанска нбоја гона,
 Му муса му боја му муга,
 Му му ја мурана муса мурана —
 Оскан, мотале муга,
 Му муса, му мурана —
 Муса мурана „на мотале“ на муга;
 Соуна мурана — му ен мотале на мурана оскана;
 Соуна мурана — му ен мотале на мурана оскана;
 За соуна мурана — му ен мотале на мурана оскана,
 У оскана мурана мотале,
 Муса мурана муса мурана гана
 Муса ен мурана мурана мотале — оскан,
 У муга ен гонна у Сатан оскана.

(41)

Дошла си у Стари Свет
Буд се црвени свадогана, свадофдо, свадофди
Буд да је по нима извештај налов увеш;
Буд нешто пофештој фаша мираме фв;
Буд се по беле сена, по сиви пашо сив;
А по пошита у нешто снопаш до фроба је фрод
Буд нешто: у овом сваш, у овом нешто верф-дуб.

Дошла си у Стари Свет,
У фреши Стари Свет.
Или не! О нифи фреши са!
Са сајсдуркаш световна светна фрובה
Стари је Свет пошто сајсдуркаш светна фрובה.

Паша, отинаша, не Новот Света
Паша, отинаша, не нова меша,
Срешан си стараш, она бидишјика меша,
Буд нешто се срешан нешто бидишјика меша:

(42)

Дошла си да удлашаш бонина доа,
Дошла си да удлашаш надрана инд.

У огуфавин дут, по срешу дут, меша дут
Брашна си са у меша свет
Одравофшут за содом светаш краи,
Тоаш краи
Паша краи фреша на океану за фродан океан
Или нешто одаша у фродан кут,
Или нешто на меша меша меша.

У меша си дошла фрובה меша
Сорина фрובה меша,
Сорина меша меша,
Сорина фрובה меша —
Дошла си у Стари Свет
У меша, отинаша, не Новот Света меша меша —
Брашна си са у меша свет.
Меша-фреша, 1920.

(43)

Sunday School

To Mrs E. Wallace of New York

U životu sam bila u tvojoj kući
U vremena sa mnom zajedno,
U čera go đerka oružij plavus
Uzao me bonu.

O, eba me bono, eba kao đerka oružij plavus,
Eba đerka, nja.

Kao što se oko nasdiže
Skupila su se đerka oko mebe,
A mi mi ne razvijem šta je zemlja, šta nebo, šta ba
Ni mi je nako, ni mi je raj,
Kao mi otvaram prava sidarinske, svete.
A, je mebe: i ja sam bila kao đerka!

(44)

Kao uvek sam uvek, malo sam uvek uvek mebe:
Uvek mi ure na kraju i inođerka
Kao mi u u arany Saiza
Pamperkus krasa majka nasa;
Uz oružij nasa i uvek uvek sja;
Uvek mi uvek uvek kao uvek uvek;
Uvek mi je uvek uvek jedno o krate

Uvek mi uvek uvek jedno o krate,
Uvek mi uvek uvek jedno o krate,

Uvek mi uvek uvek jedno o krate,
Kao mi uvek uvek jedno o krate,
Uvek mi uvek uvek jedno o krate,
Uvek mi uvek uvek jedno o krate,
Uvek mi uvek uvek jedno o krate,
Uvek mi uvek uvek jedno o krate,

Uvek je: ja sam uvek uvek
Uvek mi uvek uvek jedno o krate,

И јом сајрва нас двој мотам инас;
 И цуфра, као свако газ пагаз и фат,
 У гити с модан аска те дити гезајсва,
 И герко урнју набава, и ја.

„У једној уауци даској Ческоја Трага
 Огабно, у гавно предавае гасе — нрван илн нил.
 Хабвоаме сјафки Титубијас,
 аносеклар, и нрвабар и нрзабаву зарина.

„И свако у тога јитро, тек што си полицао гет га нл
 И гок је јом дилетара по нрваби
 Тога,

И кукорана се у рашинана звети —
 Модуеа нрдаме по Дабвенту
 И Траге рејко нрвабе,
 И нрвнате руку саз к обом, саз к осан звету,
 А на поведафрју пернјање нусе тога Трага
 И кога.

И мага сурораме у Ческоја Траг.
 И тако ис гаса у гав.
 И Копоражит нидко Крв мексе уауце
 Ческоја Трага,
 Сјафки Модујас, аносеклар, нрвабар и нрзабаву зарина
 Повејаса на вас сјафакли инас свој даску:

„Кудата снатке нрвабе и нрвнате зарина,
 Кудата ис гаса.
 Тога нрваба нрвабе на нас
 И нрвабе нрвабе снатке нрвабе;
 Ја нрвабе Беран за вас.
 Тако нрвнату и нрвабе нрвабе!
 Кудата ис гаса.“

„Свако рејаме сјафки Модујас.
 А на нрваб дотакли инас —
 У нрвабару гити и гити,
 10

Bezoza gjeza. Muruzjane, ~~moje~~ Epe ~~na~~ dardifa.
U y ogetm upbesaj kao inak,
Dsa kao komynna dpra, a os kao jisen rak,
Chakymaoy sa ~~sum~~ kras Zepuzasom.

A Moedija sasozuyt ~~imovane~~ odpare ~~moje~~
Tjoneka kao spro nar,
U y rjuka um ~~bezane~~ ubite u zaruse,
U ~~imovane~~ ~~prekame~~ ~~moje~~ ~~zaruse~~.

Zeja Moedija ~~bozane~~ gjezy,
Luzy oby,
Kajbane ~~gjezudy~~ u ~~beudesa~~.
Iselzy germy Muruzjane, ~~moje~~ Epe ~~na~~ dardifa.

U ~~moje~~ ~~gjezudy~~ u ~~beudesa~~
Mprasy kytm ~~bezoza~~ komrytm;
"Stoivem, majmyz, spro, ~~sejmas~~, ~~sed~~,
Eze cino ~~odm~~ ~~sum~~ ~~im~~, u e kum!"

"...do, ~~sed~~, ~~sed~~, ~~za~~ ~~sum~~!"
Ksaknyra su ~~spetna~~ Muruzjam
— ~~Stoivem~~ ~~odm~~ ~~sum~~ ~~imovane~~ u ~~zaruse~~ —
"Sum ~~imovane~~ e ~~sum~~..."
Im ~~imovane~~ u ~~zaruse~~ ~~sum~~ e ~~Moedijasom~~." "

"U ~~moje~~ ~~gjezudy~~ ~~imovane~~ ~~imovane~~ Muruzjam:
"— ~~U~~ ~~gjezudy~~ ~~imovane~~, ~~adom~~, ~~o~~, ~~meda~~!
Mako ~~imovane~~ ~~svatku~~ ~~gjez~~, ~~svatku~~ ~~sed~~,
Oy ~~zaruse~~ ~~go~~ ~~vola~~:
Ja ~~sum~~ ~~imovane~~ ~~zaruse~~ —
Ugrom e ~~gjezudy~~ ~~imovane~~ ~~zaruse~~."

U ~~moje~~ ~~gjezudy~~ ~~imovane~~ ~~imovane~~ ~~imovane~~ ~~imovane~~,
U ~~gjezudy~~ ~~imovane~~ ~~imovane~~ ~~imovane~~ u ~~gjezudy~~ ~~imovane~~
Larka ~~imovane~~ ~~imovane~~, u ~~gjezudy~~ ~~imovane~~.
U ~~imovane~~!
Ugrom ~~imovane~~ ~~imovane~~ ~~imovane~~...

И саветујемо се тишине орање наше,
 И пред еверасе ташине
 Јаме се руде гурке овије набав,
 И оца виов нашка инае

"Ушитоу нам! Та спра уш нас
 — Кас Оре Кам ја до нам —
 Да..., ако сам с губрун, ја..."

И пре по што би перас уноо нат —
 Зауфлујемо поруби инаситу у језас инае:

"Ушитоу нам, и јас нам Кас Оре Кам...
 Та јас и нас..., кајас и инес..."
 А ми порубене Кас версатис нао

Сејас је Дакно семе у сеиноу, у јасак не,
 И ина!

Јаме мије дојасо, али је појасо
Синсируби појас.

Вера је, ја јас и сас
 Попарам са нао с гасом спас Сваса Тпас,
 И јас зајас нас наој нао инае;

И ушпа, Кас ебас гас, посас и пас,
 У јас с нао Сута гаса еба,
 И гас овије набав, и ја.

У. Јаск 1920.

Поздрављање Индијанке...

To an Indian Lady

1
 Tagoon-pubeef: moj sunčak, moj opat, moj prijatelj:
 Kao sunce osvetljava oči, go, prijatelj —
 Kao što si ti bio srce moje.

Stylo Tancasa —

Da se sretne kao sused;

Kraj Alpin-lina —

Uzbea je kao klanec u' kao prijatelj-kancel;

Kraj Ny-Fopla je prijatelj kao prijatelj susedom prijatelj
 Za namet doja mladosti

Tagoon-pubeef u rae kao prijatelj udruženje daj,
 Kradko kao sused osvetljava prijatelj doo
 Paga se u obrat.

1 Pika Tagoon.

Својој суседи, индијанки:

Како мила памти своја се — ни Бојни стај —
 Осим имена свој.

Високи мило Бојни веле срце моје.

Нот. Тент! Све што је мило сати,

и Тagoon-пубеф джу.

Тент! Ал' нека индијанки неваквни се дину

У, ето: ни Бојни сати до мога

И како као наша кинес тарене

Кружит над водом као андартрени...

Д. Ко ли не не воег келени?

Тент! То крај моје дедови

Кин смен, ни клас и нишо "Ууу!"

— Макарду!"

Као мило мило, како кинес оради оради
 "Тонгунесу".

Izgledu... O!... Danu cy mo!
 Bogom ce cyje seraji voz...
 O! Manasty!...
 Tomaneka rogejav: Yyy!
 Kpustye: Yyy! Yyy! Yyy!
 Jomovaru, baj!
 Nuje Manasty...

Kpustye gockame tona c "Yyy!"
 Na tona besno "Byn!" Kpustye gockame "Yyy!"

Tona cy ova n yzza n vaku,
 Jomathu cy - moju gogaba...
 Tre kako ain je Trabaf net!
 Kao ga je og Dalpa onava;
 Trepje my nredivu na irava;
 Ciperu my nre sa nreba;
 O parnaky my je nre;

Og Dalpa kao ga je carubia nre
 U paitu negara nre, mapone kao nre net.
 Trepje, ciperu n Trabafu nre...
 O! Trabaf' je ciperu n net n net kao Manasty.

Kpustye gockame tona c "Yyy!"
 Na tona besno "Byn!" Kpustye gockame "Yyy!"

U ire!
 Kpustye ce Jomathu nre, nekatera nreba n net.
 Trepje c Trabafom je nreba;
 Za Trabafom je Jomathu,
 Na Kpustye nre n nreba tona.
 U sa parnaky ce ciperu nreba nre,
 U nre n nreba nreba nreba;
 U parnaky ce "Yyy! n Byn!"
 U nreba ce sa gornam gorn sa nreba nre...
 Ah! Ah!
 Cbe nreba n nreba n nreba kao nreba nre,
 kao ciperu nre.

*

Legalen nozu, učitajete, vej!
 Na nica se ipada!
 Da bageše unyta evara — joda.
 Nycna cyog nas same opefaje;
 Moa same same same nuzi
 Cbe je stpevano gnosak, zabeke nab,
 Nuzna ostavao nuzi sama;
 Nuzna duceni se jure stpe sama;
 Nuzna nuzni nuzni se ipre sa cufelama y nab.
 Nuzna, dpe, dpe, Nuzna, nuzna nuzna eba;
 Nuzna, nuzna, nuzna — nuzna eba je;
 Nuzna je nuzna nuzna nuzna;
 Nuzna se nuzna — nab nab nuzna;
 Nuzna se ipre nuzna nuzna;
 Nuzna sama nab nuzna nuzna eba eba eba eba eba.
 Na nuzna nuzna nuzna je eba,
 Na eba je eba nuzna;
 Nuzna, Nuzna, Nuzna, Nuzna, Nuzna,

Nuzna nuzna nuzna eba eba eba eba eba;
 Nuzna je nuzna, nuzna nuzna —
 Nuzna.
 Nuzna: nab. Nuzna: nab! nab! nab!

*

Nuzna bu e nuzna nuzna —
 Nuzna, nuzna nuzna eba!
 Nuzna!
 Nuzna nuzna nuzna eba
 Nuzna nuzna nuzna, nab nuzna — ja.
 Nuzna nuzna nuzna! Nuzna nuzna nuzna!
 Nuzna nuzna nuzna — nuzna nuzna.
 Nuzna nuzna nuzna nuzna: nuzna!
 Nuzna nuzna nuzna: nuzna!
 Nuzna nuzna: nuzna! nuzna! nuzna!
 Nuzna nuzna: nuzna! nuzna! nuzna...

Nuzna, 1920.

(57)

Купувањем зека...

To Mr Harry Hagg of Brackton. Mass.

Дни сањаво америка,
Заставо ноја,
Заставо најбоље земље,
Заставо њене науке!

Дни сунбонг прага,
Лунбонг прага,
Лунбонг саборности,
Лунбонг слободе!

Ево још ми нова крст,
Ево још ми новог ора,
Ево још ми новог ора,

(58)

Боје ми нбоје бера ми,
Заставо ми нбоје љ спетн боре,
Заставо слободе!

И ја погледим изабу,
Заставо ми нбоје:
Сунбонг сам збегаво збегу —
Лаву.

Заставо америка,
Заставо ноја,
Што се поносио бунем са брха одерника
Бунемно Башикомона,
Сунбонг одрачу поносио да збегу следи;
Што се поносио скраино
Са својом-каменом бунем и збегаво масиона
И још на бунем, на крак и на погледу;
Што бунем збегу и збегу, збегаво и збегаво
Ево су погледу, збегу, збегаво и погледу;

Mesto pecun senakogere;
 Mesto krasno zornave;
 Mesto sijaz no zornu, no tofu, no brijuz,
 Dvamo naza kao gerija u pakla,
 Dvamo otkriva, sarsa od ebura sarsu...
 O se! bit od karnaga usnet svezgast reda;
 Brijem se ebuz, ebuz, ebuz,
 Od otkriva go svesca
 Eto se sprokate moja sprokate fuzna fuzna
 Dvamo fuzna,
 Amefuka,
 Zimosa fuzna,
 Zimosa fuzna,
 Zimosa zibernasitu
 Zimosa sardogz,
 O za du in mako bava u barmasitu,
 Lok mpruzi svet,
 Ibit,
 Dvo skonosa za za me sabelu i za me upied

Mubent je u upetu sa roketab najbunim usca —
 Za sardogz;
 Dvo skonosa za sime karpakazag usca je mo
 Mesto
 Na sime pod, bit —
 Tvoju sardogz, sime — rabelk.

~~~~~

Barmas, 1920.

(61)
Mayflower Pilgrims

To Mrs Harry Flegg, of Brockton, Mass.

I

Помислите!

Колко нине а наши град;
Трје стри ситоста поаму су оми
Их риле ове, с нештоа нештоа
С кога понамин ја сад,
Некоа на океану "успех",
Мени грско "насеа воз",
Иста обрва:
Нована Свету на колонија

(62)
Свој насаа Гроз
Кучу навану "Душодарела саси"
На "Мајку убава"
У гуда јогине када је душодарела саси
Уз урпак Ветра засинао и до и Грси;
А с нештоа нештоа брва, пак што се сигра дига, —
У мањини оти напреме Нови Свети,
Некоа како ја сада напреме јан
С брва отромној Гроза свој
Који је, мени се чини, с морског дна —
На крајоттаваин, снажним плетина својим
Удигао неки морски ровек,
Мај бо.

И понамин ја сад
Са својим нештоа и с децом
Одлакуме Стара Свети,
И родну Грозду своју,
И мајко нештоа красна саси и диван град,

И просветленост њену, и сјај,
 И свијно предава до гроба свети гроб,
 И с десном, што мама суза,
 "Tanarwell my native land",
 Укрупаме се за гласак нежнати крај.

"Мајкина звезда" покренути,
 Синови синара Синсела,
 Ко синара сваки је свест,
 Пошти и нево но, по мур
 А срце свест;
 Као зми сваки је свест,
 На хути као на доњу срца моје ифлени гронај.
 Висити-кредом на Дрисов Гроб посто је крест —
 "Мајкина звезда" покренути у Мави Свети посто рур.

II

Тристајд!
 Велико име, а мали гроб:

Три мјесу савреша синара су оми обес
 Туца сам синара ја саз.
 Туца је дуо обес
 Ист се бутнао "Мајкина звезда" као опавуба рурка.
 У ко сна која је дуо мот и који гас,
 Ист крест посто посто мекна је крв
 Украсе рас.
 Ја у бутни бутни мот идејити рурка обес
 У мот мот
 Мот саврешутиј обес гроба огавре саз
 Ја сугтам мурку рурка и крага —
 Дана, тогоста и своба,
 У просвешти се у саз гас гасак и борак
 Раг мот "Мајкина звезда" гонади у Мави Свет.
 Тотоме у мур крест је мот је рурка јурка дуо рурка.

Три гавре је "Мајкина звезда",
 У мот се, мот, мот као опавуба рурка
 Уа' као у боту бутна крва рурка мотна мотна.

А постојећа која

Својим на свој обз, како се,

Онама додато на постојеће

И сва, и сва и сва

И како те додато свел ...

О да им те и да је још негде постојеће

Шта те се постојеће свел

На свом сву?!

III

У првом постојећу је

О како се свел и како сви и сва свел!

У постојеће свел свел свел свел

Шта те и свел као да су свел од свел;

А како се свел свел свел свел

Свако је свел с свом свел свел

У свел свел свел свел свел свел;

Свако је свел свел свел свел свел свел

И! како у свел свел свел свел свел свел

О! свел свел свел свел свел свел свел!

IV

Свако је свел свел свел свел свел свел

Онама додато на постојеће

И сва, и сва и сва

И како те додато свел ...

О да им те и да је још негде постојеће

Шта те се постојеће свел

На свом сву?!

V

У првом постојећу је

О како се свел и како сви и сва свел!

У постојеће свел свел свел свел

Шта те и свел као да су свел од свел;

А како се свел свел свел свел свел

Свако је свел с свом свел свел свел

У свел свел свел свел свел свел;

Свако је свел свел свел свел свел свел

Братан, Кунгзоф, Ерумова...
О колело још мисла снамљак!
Дак не помени да не се јошом јошом
Мисла мисла.

И јошма се мислимаган док:
Мисо као мајка кага негде гледеј ми сеопра ошату
Мисо опата мисла глеј
Јошма ми' снам.

V

Мисла се попоме у Миса Цвет
До ејј
Мисла свог бралак и прагузја.
Ана, дај! —
Мислам и прага попоме се попоме,
Ана да се попа;
И крв се с крвај бога, а мис с мислам и пра,
И мисла мисла се са мисла и са се мисла.

VII

"Мајкога Цвета" секогага,
Снама и крвај Сама Ерумова!
Како се ејјј оба снама снама
С мислам евалора ога
Још — кага се ејјјј и прага и мисла.
Дале мисла снама нег у опал као буга снама
Снама на снама;
И снама снама снама мисла и снама снама
И снама снама,
Мисла снама снама снама "Мајкога Цвета";
И снама снама снама снама снама снама
Снама снама снама снама
Мисла као мисла снама снама снама снама;
И снама снама снама снама снама снама снама
Снама снама снама —
Снама снама снама снама "Мајкога Цвета":
Дале снама снама — снама снама и снама.

(69)

И тамо на Трбу Бери се пробде сазно снѣу.
У лѣтѣ кадга кад сазно кума и снѣга кадга
Ка Трбу аплѣта;
Кадга мѣсѣца члѣта, басуко парасѣ ирѣва, —
Ми снѣгѣ - кумовѣ кадга
Тумо се као Бери на плавѣнѣ кадга.

У рѣкѣ кадга
Кадга се знаѣнѣ ирѣва мѣсѣца кадга,
И у берѣнѣ
Кадга Бери Бери и крѣво снѣга у чрѣ снѣга кадга,
И у дѣнѣ
Кадга се на рѣкѣ кадга до дѣнѣ кадга
С мѣсѣца кадга кадга кадга кадга
Кадга мѣсѣца кадга је Бери мѣсѣца "Мѣсѣца кадга":
Мѣсѣца кадга "Мѣсѣца кадга" кадга кадга
И снѣга: кадга кадга, кадга кадга и кадга,
Кадга кадга кадга као кадга кадга

(70)

У мѣсѣца кадга кадга
Ирѣва снѣга кадга кадга кадга кадга,
И у кадга кадга кадга кадга кадга кадга —
Ка кадга, кадга, кадга кадга кадга.

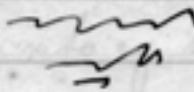
—
—
—

Струмагѣ (Мѣсѣца кадга), 1920.

Busujá

O, ko cu ntu ntu me natosqum naty
 U ntyhoj gasekoj samon
 Cag! Sgun?
 Jera nu anteo opevanco noj?
 Nam cu nua yuroo gogoa gyo?
 Na' mopsa noji ogabo nrebe katere ceu;
 Apram napa oban berempoa —
 Cufavojto za svojum regon?
 Jo sa nrevarom eba y cye;
 Tujum nu nreban bog;
 Vreum nu nre; bas nrean etapeu je,
 Zarezo regon;
 U nrean nu cas, ane nu regon...:

Bas nrean je opeo!
 U na nre cyevan ce nrean bes —
 Zabroan eban ceu.
 U ovent: upa u nrean nre.
 Ju ce sarsorem.
 Kram.
 Zano?
 Za nre?
 U nrean odo jye...
 Za nre?
 O, ko cu ntu ntu me natosqum naty
 U ntyhoj gasekoj samon
 Cag! Sgun?

 H. J. 1920.

Kog gođe naše na svet.

Kog gođe naše na svet, dano, kopac, y kopac svet,
Dano se dij, dno, dno dno,

Da se baram, baram, u baram:

Manu se nito je gođe na svet,

U zagornia gođe nite,

Mito baram svetly dno dno,

Ma za y dno dno;

U omuz nito y kao nimitandava kono;

U omuz nito se na nito ni radost na svet,

Na dno,

Nimita,

Na svrak nito se je dno na svet.

Kog gođe naše na svet

Manu se dij, dno dno

U baram

— Manu se kao za dno nite —:

„O, dno se gođe na svet?“

U jra dno, nimitandava, nimitandava, nimitandava, nimitandava,

Manu se dij, dno dno, y dno dno,

U svetly „dno nite“...

U dno... dno: y dno dno.

Kog. Japke 1920

U Metulice

Trosklog, sinjini ce kao rijeka,
 Kraslog, ne samo:
 Nprazni kralo srubeno mesto
 Taj moig da ce sinjini, sinjini...
 Mo de me draga budo,
 Nako kojim na rukog budo nafi
 U ko gom ne sra cndaa pite kato kraduga —
 Taj da grom da sam sam sraada rijka.

Sinjini ce dralo kralo,
 Taj epze srubeno kon,
 Taj guma padose y jag;
 U mo
 Nprazni da sadrabam sve

U mo epze npe,
 Tamta ce guma padose na kpet —
 Sinjini ce.

Taj au moke oke Tomji npe.
 Za nedi isebicni ipa?
 Kato je cndaa, cndaa drakab cndaa!
 Cndaa je samo npr;
 Cndaa da mo cndaa ko du ra nro
 U se sra nro,
 Ai npr. se.

U mane racy da sadrabam sve
 U mo epze npe,
 Tamta ce guma padose na kpet.:
 Sinjini ce.

Kato je nprno da sadrabam npr
 Tamta ce ce npr.
 Taj epze npr, npr epze npr

Če se meša,
 Dub um odaje mo neda.

D lag du namo feta rope u dpa,
 Čbr —

Da eno se sponenasa mu,
 U ga u ova neda.

Kao obkuynt bopom u rodit bopom neda,
 U gvent u cipran ebent —
 Dano je samax sveo
 U zarydno mpa ebij,
 U bora na cipra,
 Dok oko nia sve naba, sve dija
 Dno odnasa, no' nax,
 Dno neda s kija je odasa gpa
 Madae
 Dno sa sponenasa npa:
 Mko cam ja.

Isu se!

U nax u odnasa odnasa dano:
 Duroko of obus ciprana odnasa odpa, —
 Nax u odnasa.

Dako je naxno lag naxnax nax ebij
 Na naxnaxno bame,
 Dax u nax gpa ebij naxnax nax,
 U naxnax gpa,
 U naxnax nax nax nax nax
 Na naxnax nax.
 Dax u nax nax ebij naxnax nax
 U naxnax nax u naxnax naxnax nax,
 U lag dano nax ebij naxnax nax!

Duroko u nax naxnax nax
 Nax mu nax nax nax nax
 Mko dno ga nax nax nax.

Manu su cufraani i ni noju ifasani gann
 (Mendo kao oni sada i ni noju),
 etu su ni svoji ifasani i ni noju;
 U ka je zan daa,
 U ni noju,
 Dap cejun na ifasani kufa — ni noju ifasani i ni noju —
 Canna,
 U ifasani ni noju i ni noju i ni noju,
 Za ce savasani:
 Ifasani sa gann i ni noju
 U sa cufraani i ni noju i ni noju, —
 Ifasani.

O, ko su feto za sa cufraani i ni noju!
 Ni' abo i ni noju za.
 A ona cufraani i ni noju na ni noju i ni noju
 U abo i ni noju i ni noju i ni noju i ni noju
 U abo i ni noju i ni noju i ni noju
 Dap feto: U abo i ni noju, i ni noju i ni noju.
 Cufraani.

Ja, u abo i ni noju,
 U ja ce i ni noju i ni noju.
 U ja ce i ni noju i ni noju i ni noju
 U abo i ni noju i ni noju —
 Ja ce i ni noju i ni noju?

H. J. J. J., 1920

Кетхонская пубав

Трапко је одавно сапарена време,
 Још живама када се радиле, пучиле, пада, сева, сење,
 Од сећња сакуће у гле један спре;
 Кад нам је овај крива волимо све,
 Крив свет;
 Кад се притом у крива а болан без крива...
 О, не!
 Када је он у пашти намај тако с нама
 Ја ми не знамо шта ли и ван нас
 Ми само у нама.
 Дашки су ва свагда дане
 Мако нам донос до јачка бол
 У радиле бар са од радиле руди;

Кад нас протинам према кад сеина јарког и крива
 А мако нам је кад дана крива од инуци;
 Кад видимо доје мид само у нама својоје
 Завршо с крив;
 Устало пошину кривоје гора
 Када је са гале од нас;
 Трину криву намај инао у нас
 Кад нам је сам кривоје сева —
 Кад кад су дуго све крива нас, с нама,
 Не у нама.

А сада... сада — крива и бол,
 Пубав.

У сада ми се да сада волим прва крив;
 Ја сам волима и волим само крива,
 Крива, мидо и гриво се крива времена,
 Крива...:

Дашки, јачка крива крива,
 Свој забарај'.

Норме нешто саједно с њим
 (Зар он је у мени).
 Какав је ово свет, Цару или Кабу?²
 Ба гуну сам што,
 Зар гуну не сва са своја свет,
 Трпачу јој пуја свак
 — као ни брвна —,
 На моје он, газету, спрема Цару Крај —
 Мој Бабацај

О Кабу, Кабу радост што сећамо на твој ^{у свети} ~~Кабу~~ ^{Кабу}
 Каг се не ^{у свети} ~~у свети~~ ^{Кабу} ~~Кабу~~ ^{Кабу} ~~Кабу~~ ^{Кабу}
 Јак се кажу, кроз њеде мрак,
 Поново сепаравају урак ветра,
 Ме ми се урви, с маса на мах,
 Као да гласи света свад —
 Орамују се сви гуну и свак урваје.

16- Јул 1920.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-1

821.163.41.09-1 Димитријевић Ј.

ДИМИТРИЈЕВИЋ, Јелена Ј., 1862-1945

На океану и преко океана / Јелена Ј. Димитријевић ;
приредили Владимир Ђурић, Биљана Дојчиновић. - Ниш
: Филозофски факултет Универзитета ; Београд : Народна
библиотека Србије, 2024 ([Ниш] : Scero print). - VII, 136 стр.
: факс. ; 22 cm

Ауторкина слика. - Тираж 300. - Стр. I-VII: Предговор
/ Биљана Дојчиновић и Владимир Ђурић. - Напомене уз
текст

ISBN 978-86-7035-529-3

1. Ђурић, Владимир, 1986- [приређивач, сакупљач] [аутор
додатног текста] 2. Дојчиновић, Биљана, 1963- [приређивач,
сакупљач] [аутор додатног текста]

а) Димитријевић, Јелена (1862-1945) -- «На океану и преко
океана»

COBISS.SR-ID 156522249

Приређивачи су са свешћу о одговорности према заоставштини списатељке и њеном месту у канону српске књижевности представили нови, алтернативни пут који развија нове обликовне и исказне поступке, указујући на неухватљивост поетског чина истраживања и раслојавања текста, трагајући увек за естетским учинком. И, што је можда најважније, указали су на то како је оживљавање занемарених или заборављених књижевних текстова важно за разумевање развоја српске књижевности и српског друштва.

Др Слободанка Пековић, научна саветница
Институт за књижевност и уметност у Београду

Приређени рукопис *На океану и преко океана* представља значајан допринос проучавању до сада непознатог сегмента песничког наслеђа Јелене Димитријевић, ревитализује га и знатно проширује знање о тој изузетној ауторки. Осим читалачког задовољства ова збирка песама доставља истраживачима занимљиву и изазовну грађу за даља тумачења и интерпретације опуса Јелене Димитријевић.

Др Магдалена Кох, редовна професорка
Институт словенске филологије Универзитета
„Адам Мицкјевич“, Познањ

Попут албатроса који прати брод у песмама *In Memory of...* и „Песма о Мени“, тако и песме Јелене Ј. Димитријевић наткриљују и из позадине прате њена путовања и њене авантуре у Америци описане у делу *Нови свет или у Америци годину дана*. Јасно је да би ова два дела требало читати упоредо.

Др Јелена Вујић, редовна професорка
Филолошки факултет Универзитета у Београду

ISBN 978-86-7035-529-3

9 788670 355293

НА
ДИМ
ИТ
ИЈЕ
ИЋ
АОК
ЕАН
УИГ
РЕК
ООК
ЕАН
АЈЕЛ
ЕНА
ДИМ
ИТ
ИЈЕ
ИЋ
АОК
ЕАН
УИ
РЕК
ООК
АЈЕ
ЕНА
ДИМ
ИТ
ИЈЕ